د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولګی

Ketabton.com

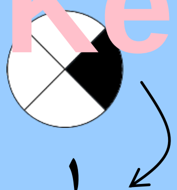

$\frac{۱}{۴}$

۶ − ۱ < ۶ + ۱

۹ + ۲ > ۱۰

۶ + ۵ = ۱۱

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی   دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې   هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی   د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو   د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي   پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي   هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي   لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به   لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر   وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: رياضي

مؤلفين: د تعليمي نصاب د رياضي ديپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفين

اډيټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډيټ ديپارتمنت غړي

ټولګی: دريم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تأليف لوی رياست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړيکو او عامه پوهاوي رياست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښناليک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږګوني بنسټیز عناصر بلل کیږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې یې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي یې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

شمېره	سرلیکونه	مخونه
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامي قیمت	۱
۲	اټكل او تخمین	۹
	دویم فصل	
۳	له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل	۱۱
۴	له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندل.	۱۵
	دریم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه ییزو ډلو له جوړولو	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل یې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیې ازمیښت	۲۴
	څلورم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶
۱۰	د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول	۲۸
۱۱	د تفریق د عملیې ازمایل	۳۳
	پنځم فصل	
۱۲	د عددونو خط	۳۵
۱۳	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۳۷
۱۴	په عددي خط باندې د جمعې عملیه	۳۹
۱۵	د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه	۴۰
	شپږم فصل	
۱۶	د ضرب د عملیې پېژندنه	۴۲
۱۷	د یوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۴۴
۱۸	د ٦ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۴۶
۱۹	د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۴۹
۲۰	د (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه.	۵۲
۲۱	د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت	۵۵
۲۲	په ۱، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول	۵۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	سرليکونه	مخونه
	اووم فصل	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۶۴
۲۴	سانتي متر	۶۶
۲۵	ديسي متر	۶۸
۲۶	ملي متر	۶۹
۲۷	کيلو متر	۷۱
	اتم فصل	
۲۸	نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط	۷۲
۲۹	د خط ډولونو	۷۵
۳۰	د زاويو ډولونو	۷۷
۳۱	خلاص او تړلي شکلونه	۸۱
۳۲	د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول	۸۳
۳۳	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	۵۸
	نهم فصل	
۳۴	د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	۸۸
۳۵	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	۹۲
۳۶	ورځ، اونۍ، مياشت، کال	۹۸
۳۷	د کليزې يا جنترې پېژندنه	۹۹
۳۸	د معاياتو د اندازه کولو واحد (ليتر)	۱۰۳
۳۹	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې .	۱۰۵
۴۰	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۰۷
۴۱	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	۱۱۱
	لسم فصل	
۴۲	د تقسيم عمليه	۱۱۴
۴۳	د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې	۱۱۷
۴۴	د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې	۱۲۱
۴۵	د ضرب او د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه	۱۲۴
	يوولسم فصل	
۴۶	کسر	۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

په عددونو کې دارقامو مقامي قیمت

لومړی لوست: د رقمونو مقامي قیمت

هدف:زده کوونکي به د یو رقم مقامي قیمت په اړوندو مرتبو کې تشخیص کړای شي .

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د یویزو، لسیزو او سلیزو مرتبې پیژندلې دي. دا چې د عددونو په لیکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي، یو ځلې بیا د هغو یادونه کوو.

پام وکړئ:

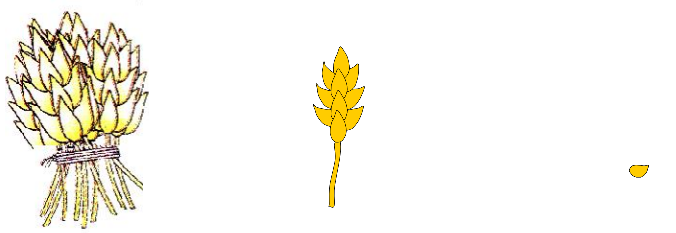

۱۰۰ ۱۰ ۱

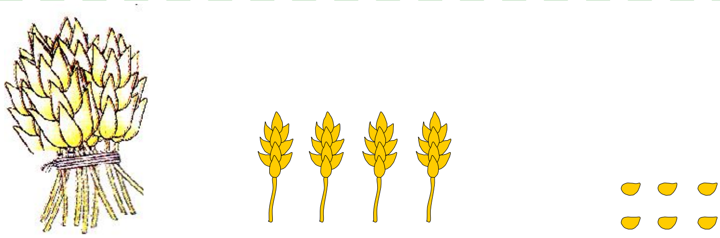

۱۰۰ ۴۰ ٦

پورته شکل د ۱۴٦ عدد راښیي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ یویز، ۴ د غنمو ۱۰ دانه یي وږي د ۴۰ عدد او د غنمو د لسو وږو یوه ګیډۍ د ۱۰۰ عدد راښیي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کیږي.

سلیز	لسیز	یویز
۱	۴	٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

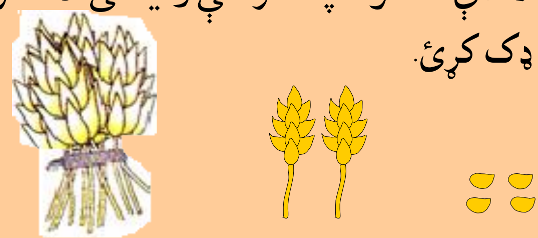

یو یز [ ] لسیز [ ] سلیز، ټوله [ ] کیږي.

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

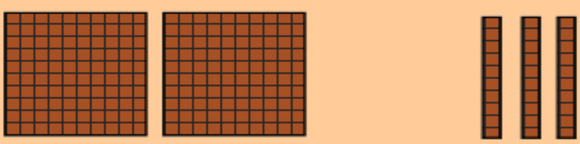

۳ لسیز او ۲ سلیز [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

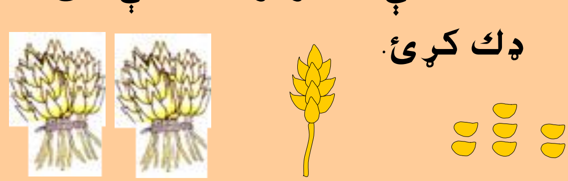

یو یز [ ] لسیز [ ] سلیز ټول [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې یې وښیاست.

یو یز	لسیز	سلیز

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۸ یویز ۹ لسیز ۳ سلیز [۳۹۸] کیږي

٦ یویز ۵ لسیز ۹ سلیز [ ] کیږي.

۹ یویز ۹ لسیز ۸ سلیز [ ] کیږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱- مثال: ۷۸۲ = [۲] یویز [۸] لسیز [۷] سلیز

۲- مثال: ۸۹ = [۹] یویز [۸] لسیز [۰] سلیز

۷۰ = [ ] یویز [ ] لسیز [ ] سلیز

۲۰٦ = [ ] یویز [ ] لسیز [ ] سلیز

۷٦۰ = [ ] یویز [ ] لسیز [ ] سلیز

۹۵۲ = [ ] یویز [ ] لسیز [ ] سلیز

۳- لاندې هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه دري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر یو په خپلو کتابچو کې په تورو ولیکئ.

٧۴٦ ....

٦۴٢ ....

٧٠٧ ....

٩٠٢ ....

۴٣٠ ....

١٢٣ ....

۵- د ۴ او ٦ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه لیکلای شئ؟

٦- د ٢٠٠ او ٢۵٠ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري ولیکئ.

٧- فهیم ٣٣ افغانۍ لري د ښي لوري د ٣ رقم ته او هم د کین لوري د ٣ رقم ته ځیر شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه یو له بله سره څه توپیر لري؟ ....

ب: د ٣٣عدد ښي او کیڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوټو په واسطه وښیاست؟

ج: د ٣٣ عدد رقمونه په چوټ کې وښیاست.

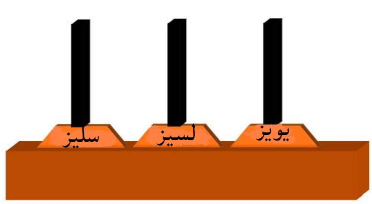

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟.......................................

ب- د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟ ....

ج ـ د دوه رقمي عددونو تر ټولو کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي ؟ ....

د ـ د دوه رقمي تر ټولو لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي.

فعالیت

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. هریوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښيي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دویم ځل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي. په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیري چې څو درې رقمي عددونه، د ۱، ۲، ۳ رقمونو څخه لاس ته راغلي دي

او هم د هغو تر ټولو کوچنیو او تر ټولو لویو عددونو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترټولو کوچنی عدد

ترټولو لوی عدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې د غشي په واسطه یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳یودانه‌یي او ۲ لسیز	۴ یودانه‌یي او ۷ لسیز	۲ یودانه‌یي او ۵ لسیز
۱۴ یودانه‌یي او ۲ لسیز	۱۲ یودانه‌یي او ۴ لسیز	۳ یودانه‌یي او ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په ګټې اخیستو سره د ښي لوري جدولونه د کیڼ لوري له عددونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

سلیز	لسیز	یویز
	۳	۱۲

سلیز	لسیز	یویز
	۴	۲

سلیز	لسیز	یویز
	۱۷	۳

سلیز	لسیز	یویز

سلیز	لسیز	یویز
۲		۱۳

سلیز	لسیز	یویز

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳د لسیزو په مرتبه کې).

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ۷٦ د عـــدد ارقـــام پـــه کومـــو مرتبـــو کـــې قـــرار لري؟..........................او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

په خپله خوښه يو عدد وليکئ چې په هغه کې يو يز، لسيز وجود ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شميرلو کې له ۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹۹ عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

کورنی دنده

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه وليکئ چې د يو يز رقمونه يې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست: اټکل او تخمين

هدف: زده کوونکي د تخمين په مفهوم پوه شي او مقدار يې تخمين کړاي شي.

مونږ ځيني وخت مقدارونه تخمينوو او بيا د شميرلو په واسطه يې دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شکل ټاکو. ګورو چې زمونږ تخمين په کومه اندازه حقيقت ته نږدې دی. په حقيقت کې تخمين کول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کيږي. عموماً په کورنيو کې د کوچنيانو د ساعت تيرۍ لپاره ډير ښه ده. مثلاً که چيرې په کورنۍ کې زردآلو وخوړل شي او د هغو مندکې (زړي) سره يو ځای کړي او خپلو کوچنيانو ته ووايې چې څو دانې خوړلي دي؟ چا زيات خوړلي دي؟ چا لږ خوړلي دي؟ هر يو د خپل فکر سره سم يو عدد وايې په پای کې دقيق شميرل کيږي. ليدل کيږي چې د کوم يوه تخمين حقيقت ته نژدې دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبيا دانې، يا د زرد آلو مندکې، د هندوانې يا خټکی او يا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښېږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. بيا دی هغه په يوه پاکټ يا کڅوړه کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وويشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هر ډله دې داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمين او دقيقو شميرلو وي.

۲. د ډلې هر يو تن دې د پاکټ يا کڅوړې د شي مقدار په اټکلی توګه وټاکي.

۳. دهر ډلې جدول دې د ټولګي مخې ته ځوړند شي.

۴. له هرې ډلې څخه دې يو، يو تن راشي د پاکټ يا کڅوړې د ننه توکي دې داسې وشميري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو يو دانه يي دي.

۵. د شمير حقيقي اندازه دې د ډلو د تخمين له جدول سره پرتله کړي.

٦. کومه ډله چې د مسابقې ګټونکې دی هغه ډله دې تشويق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضيح کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې د عددونو لوستل او ليکل

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې ولولي، ويې شميري طبقې، او اړوند يې مرتبې يې وپېژني او بيايې وليکي.

تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دويم ټولگي کې پېژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومړی مرتبه (ديويز و مرتبه) بلل کيږي. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دويمې مرتبه پورې اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه ليدلای شئ چې هره مرتبه يې د (يويز، لسيز او سليز) درې مرتبې لري.

دوهمه مرتبه (زريزو مرتبه)			لومړی مرتبه (د يويزو مرتبه)			
د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د يويزو مرتبه	عدد
				۹	۹	۹۹
			۱	۰	۰	۱۰۰
			۹	۹	۹	۹۹۹
		۱	۰	۰	۰	۱۰۰۰
		۲	۰	۰	۰	۲۰۰۰
		. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .
		۹	۰	۰	۰	۹۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دویمه مرتبه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې مرتبه کې دی او د لومړی مرتبه تولې مرتبې یې صفر دي، چې (۱۰۰۰)یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړی طبقې پوري اړه لري، که چیرې د لومړی طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

فعالیتونه

لاندې کارتونو ته پاملرنه وکړئ:

د یویزو مرتبه　　د لسیزو مرتبه　　د سلیزو مرتبه　　د یوزریزو مرتبه

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په تورو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په تورو یې ولیکئ د نومړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۲- د یوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتیا او نه زرو اته سوه درې ځلوېښت عددونه په رقم سره ولیکئ او په جدول کې وښیاست چې د هر یوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۳- کله چې تا سو نهه زره درې وواياست په یوه جدول کې یې وښیاست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کیږي کومې دي، په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۴- د پنځه زرو او وه عدد ولیکئ. په جدول کې یې وښیاست او رقمونه یې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنۍ دنده

۱- هر زده کوونکی دې د مرتبو یو جدول رسم او د ۲۰۱٦،۲۰۰۷ او ۱۸۸۷ عددونو ارقام دې په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ويشت په عددي بڼه او رقمونه يې په لاندي جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٦- څلور زره يو سلو شپږ په ارقامو وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٧- اته زره اووه سوه شپږ نوي په ارقامو وليکئ او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٨- نهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٩- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ او هم د ٨ او ٩ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپير په خپلو کتابچو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

کورنۍ دنده

څرنګه چې د ٩٩ په عدد باندې د (١) عدد ورزيات شي، د ١٠٠ عدد په لاس راغلی. که چيرې د ٩٩٩ په عدد باندې د (١) عدد زيات شي، کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟ د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پیژندنه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې یې ولیکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژندلی دی. که چېرې اوس په دې عـدد بانـدې د (۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰۰ پـه لاس راځـي چـې دا عـدد یـو پنځـه رقمي عدد دی اونوموړی عـدد د (۱)رقـم د دویمـې طبقـې د لـس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زریزو په مرتبـه کې د (۱) د عـدد پـه ځـای د ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عـددونـه ولیکـو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عددونه په لاس راځي.

لومړۍ طبقه (دیویزو طبقه)			دویمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

او س که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبـه کـې د ۱ ، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عـددونـــه ولیکـــو، د ۹۰۰۰۱ ، ۹۰۰۰۲ ، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي . همدارنګه که چېـرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسیزو، سلیزو او زریـزو پـه مرتبـو کـې د ۱ ، ۲، ۳، ۰۰۰۰۰۰ ، ۹ رقمونـه ولیکـو د ۹۰۷٦۸ ، ۹٦۰۲۵، ۹۷۵۴۲، .....۹۹۹۹۹ عـدد پـه لاس راځي. که چېرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیـات شـي، د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ، څنې عددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

۷	۲	۲	۰	۰

پوښتنې:

۱) شل زره
۲) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلویښت
۳) دوه دېرش زره
۴) اته ویشت زره پنځه دېرش

	۰	۰	۰	۰
۱		۲		۵
۳	۲			
۲				۵

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ۳۸۹۳۰ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

۱- ۶۵۰۰۴ ....
۲- ۷۳۶۴۲ ....
۳- ۱۰۰۰۰۰ ....
۴- ۸۷۰۰۷ ....
۵- ۹۹۹۹۹ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د طبقو او مرتبو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي، بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او په تورو دې ولیکی.

۳۴۰۰۳، ۱۰۰۰۰۰، ۹۵۹۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- څو داسې عددونه ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ یې وي.

۲- یو داسې عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۴ او د زریزو په مرتبه کې یې ۲ راغلي وي.

۳- یو داسې عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې یې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ راغلي وي.

۴- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ راغلي وي.

۵- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۹ او وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چېرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لومړۍ او دويمې طبقې په نورو مرتبو کې یې صفر لیکل شوی وي، کوم عدد لاس ته راځي؟

کورنی دنده

په خپلو کتابچو کې د طبقو یو جدول رسم او د ۱۶۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم فصل

جمع

پنځم لوست: د جمعې په عمليې کې د لس دا نه ييزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عمليه د لس دانه‌ييزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي.

۱- مثال: لاندې شکلونو او د هغوی اړوندو عمليوته پاملرنه وکړئ.

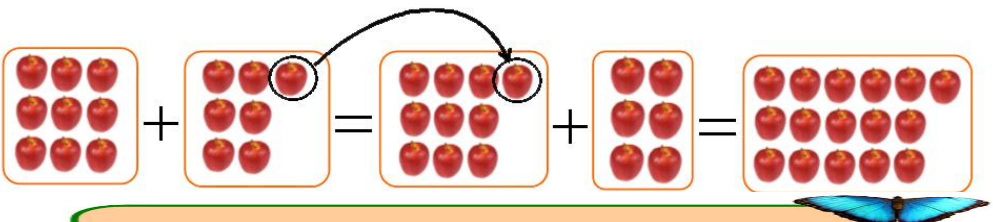

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

۲- مثال

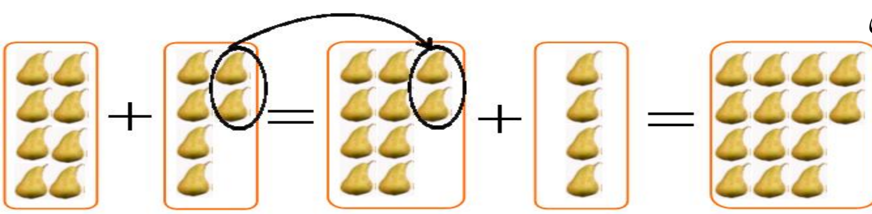

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

حل شوي مثال په نظر کې ونيسئ او تش ځايونه يې ډک کړئ.

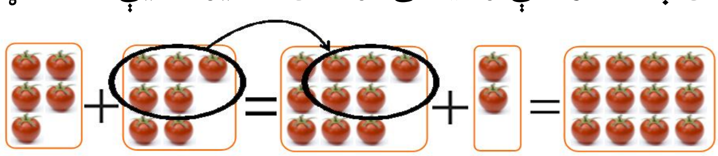

□+□=□+□=□

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

۶ + ۷ = ۱۰ + ۳ = ۱۳

۵ + ۶ = ۱۰ + ___ = ___ ، ۷ + ۹ = ۱۰ + ___ = ___

۹ + ۶ = ۱۰ + ___ = ___ ، ۸ + ۷ = ۱۰ + ___ = ___

۸ + ۹ = ۱۰ + ___ = ___

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

۸ + ۶ = ۱۰ + ۴ = ۱۴

۹ + ۴ = ___ + ___ = ۱۳ ، ۷ + ۸ = ___ + ___ = ۱۵

۳ + ۹ = ___ + ___ = ۱۲ ، ۹ + ۷ = ___ + ___ = ۱۶

۷ + ۶ = ___ + ___ = ۱۳

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۶ + ۸ = ___ + ۴ = ___

۳ + ۷ = ۱۰ + ___ = ___

۴ + ۶ = ___ + ۰ = ___

کورنۍ دنده

څو داسې عددونه پیدا کولای شئ چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د څو رقمي عـددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.
زده کوونکی به دې وپوهيږي چې په هره مرتبه کی يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکـړئ: تاسـو پـه دوهـم تـولگي کـې د حاصـل لرونکـو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کـې ولوسـتل او زده مـو کـړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

زرريز	سليز	لسيز	يويز
①	①	①	
۲	۵	۳	۴
+ ۶	۷	۶	۷
۹	①۳	①۰	①۱

مثال :

```
 ①①  ①
 ۲ ۵ ۳ ۴
+ ۶ ۷ ۶ ۷
---------
 ۹ ۳ ۰ ۱
```

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

- ۶۴۳۵ + ۱۵۸۶ =
- ۵۸۴۳ + ۶۰۸۰ =
- ۷۳۲۱ + ۲۶۰۹ =

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ:

- ۲۷۰۳ + ۹۶۱۹ =
- ۱۰۸۷ + ۹۹۴ =
- ۳۴۰۵۶ + ۶۴۹۶۷ =

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د حاصل څخه په کار اخستنې سره لاندې د جمعې پوښتنې حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵۶
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
□	□	□

۲- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو کې ولیکئ او په تشو ځایونو کې یې مناسب عددونه ولیکئ.

□ □ □	(۱) (۱) □ ۷ ۳	(۱) ۸ ۸ ۶
+ ۴ ۷ ۸	+ ۳ ۴ □	+ □ ۰ □
۴ ۷ ۸	۵ ۲ ۲	۱۳ ۹ ۴

(۱) (۱) ۶ ۷ ۸	(۱) ۸ ۷ ۶	(۱) ۷ □ □ ۶
+ ۳ ۲ □	+ □ □ □	+ ۴ ۳ □
۱۰ ۰ ۱	۱۱ ۰ ۹	۷ ۷ ۹ ۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار یې د سودا اخیستلو لپاره ۷۰۶ افغانۍ نورې هم ورکړې او س له احمد سره څو افغانۍ دي؟

۴- په یوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګي او د زردالو ۵۵۰ نیالګي موجود دي، معلوم کړئ چې د بڼ ټول نیالګي څومره دي؟

۵- کریمه له ذبیح څخه ۱۸۰ افغانۍ زیاتې لري. که چیرې ذبیح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کریمې پیسې معلومې کړئ.

کورنۍ دنده

د اختر په ورځ پلار خپل زوی کریم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته یې ۵، ۵ افغانۍ ورکړې، معلوم یې کړئ چې پلار یې زامنو ته څو افغانۍ ورکړي دي ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عمليه چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري سرته ورسوي.

مثالونه:

٢	٥	د جمعې لومړی جز
١	٢	د جمعې دويم جز
+ ١	٠	د جمعې دريم جز
٤	٧	د جمعې حاصل

(١)	(١)	
١	٧	٦
٣	٠	٠
٥	٣	٠
+	٦	٤
٩	٦	٠

(١)	(١)	
١	٤	٨
٣	٦	٥
+ ١	٠	٠
٥	١	٣

فعاليتونه

١- جمع يې کړئ.

الف:

٣٤٧
١٠٠
١٢٣
+ ١٤٧

ب:

١٠١
٢٣٤
٥٦
+ ١٢

ج:

٣٤٧
١١٢
+ ٦٢٣

٢- څو داسې عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۹ شي، په داسې حال کې چې اجزاوې يې تکرار نشي.

٣- څو داسې عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ١٢ او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع يې کړئ:

٧٠٠٢
١٨٧٠
٩٤٠٢
+ ٨

٣٥
٧٤٣
٣٧١
+ ١٠٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- یوه ښوال د ۳٦۲۰۰ افغانیو منېې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ناك او د ٦۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل. معلوم کړئ چې نوموړي ښوال ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړي دي؟

۲- یوه هټۍ وال په لومړۍ ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو، پـه دوهمـه ورځ د ۱۲۰ افغانیو، په دریمه ورځ د۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي، معلوم کړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړي دي؟

۳- لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې ولیکـئ او بیـایې تـش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

	١	١	١	١	
	□	٣	□	٧	٣
+	٦	□	۴	٣	٨
	٧	١	١	١	١

	١	١	١	١	
	□	٩	□	۵	۵
+	٧	٠	٩	□	۵
١	٠	٠	٠	٠	□

	○	○	○		
	٧	٨	٨	۴	٢
+		٩	٨	٨	٧
	□	□	□	□	□

		١	١	١	
	١	٠	٦	□	٨
+	□	□	□	٧	□
	١	٢	٣	۵	٦

کورنۍ دنده

د ټوکر اوبدلو یوې فابریکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره ټوکر، په دویمه ورځ ۷۴۰ متره ټوکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره ټوکر تولید کړی دی. معلـوم یـې کـړئ چې په درې واړو ورځو کې نوموړې فابریکې څو متره ټوکر او بدلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

د جمعې د عمليې ازموينت

هدف: زده کوونکي به وکولای شي چې د جمعې عمليې امتحان کړي.

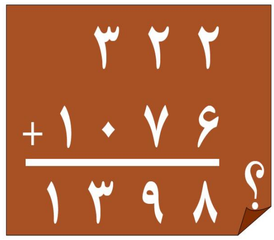

۳۲۲
+ ۱۰۷٦
۱۳۹۸

شاکر، فهیم ته وويل: کولای شې چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهيم وويل هو، داسې يې جمع کوم:

شاکر وويل: څرنګه پوهيږې چې پوښتنه دې صحيح حل کړې ده او که غلطه؟

۱۰۷٦
+ ۳۲۲
۱۳۹۸

فهيم وويل: ددې کار لپاره د جمعې د اجزاوو ځايونه بدلوو او د جمعې عمليه سرته رسوو.

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عين عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحيح دی.

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بيا يې وآزمايئ.

۲۹۷٦۴ + ۵۰۲۳۵	۱۰۸٦۰ + ۲۸۰۱۵	۲۳۴۵ + ۱۰۲۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې عددونه لومړی جمع او بیا یې امتحان کړئ.

۳۷٦۴	۷٦۵۰	۱۷۸۹۱
۱۵۳۲۱ +	٦۳۴۲۵ +	۷۱۸٦۴ +

۲. د ۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه یو له بل سره جمع او امتحان یې کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منو نیالګي وه، په نوموړي بڼ کې ۱۶۷۴۵ نور نیالګي یې کینول شول اوس په بڼ کې څو نیالګي موجود دي. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیایې وآزمایئ.

۱۶۴۲	۷۰۰۴۲
۸۶۰۷ +	۲۰۸۰۰ +

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم فصل

د تفريق عمليه

نهم لوست: له يو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريق

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې په دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفريق عمليه سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

حميده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانيو يې قلم او کتابچه واخيستل اوس د حميده سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

يا :

۹۴	مفروق منه
− ۴۲	مفروق
۵۲	د تفريق حاصل

محسن ۱۳۸ کريته منې لري، که چيرې د هغو څخه ۲۸ کريته منې خرڅې کړي، څو کرېته منې به له هغه سره پاتې شي؟

۱۳۸
− ۲۸
۱۱۰

يوه هتۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېرې له هغو څخه يې ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
− ۷۸۰
۳۲۰۰

کورنی دنده

يوه عبارتي پوښتنه ترتيب او حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

١٩٩٩٩	٦٨٩٢٧	٦٧۴٢
_ ٦٩٩٩	_ ٥٦٧٠٦	_ ١٠٣٠

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

١٩٩٥٢	١٩٩٥٢	١٧٧٦٥
_ ٢٦۴٢	_ ١٧٣١٠	_ ٢٦۴٢

۱- د اووه اويا زره له عدد څخه د اووه زره عدد تفريق کړئ.

كورنۍ دنده

لاندې د تفريق عمليې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

١٨٩٧٩	١٨٩٧٩	١٧٩٧٨
_ ١٧١٣٢	_ ١٨۴٧	_ ١٨۴٧

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته رسولای شي.

څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسي د یویزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یو سلي د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یولسي د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۲	۱۴	۱۲
۳	۵	۲
− ۱	۷	۵
۱	۷	۷

فعالیت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
  ۳ ۰ ۰ ۰ ۶
− ۱ ۱ ۲ ۴ ۸
  ─────────
```

```
  ۷ ۳ ۵ ۸
− ۶ ۳ ۵ ۹
  ───────
```

کورنی دنده

```
  ─────────
− ۹ ۹ ۹ ۱
  ─────────
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- په چوکاټ کې دوه عددونه یو له بل سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- په چوکاټ کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ، د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ کسانو چې سرې او شنې جامې یې اغوستې وې، د ځغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ، که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې اغوستې وي څو تنو یې شنې جامې اغوستې دي؟

کورنی دنده

په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که چیرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمیر معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي،۲۳۰ تنه یې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمېر څو تنه دی؟

۵- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و، که چېرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي، نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

٦- که چېرې د دریم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې که په دواړو ټولګیو کې ۲۰ نجونې وي، په دواړو ټولګیو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

۷- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دي، که چېرې په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

۸- د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسې حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی ؟

کورنی دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لومړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د جمعې حاصل څخه هر یو د جمعې جز تفریق کړئ.

۱ ۲ ۴ ۱
۸ ۱ ۲ +

۱۰- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړ او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړې، که چېرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي څو افغانۍ بیرته ورکړې؟

۱۱- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۲- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ او حل یې کړئ، بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

۱-

۱۰۹
۶۱۳
۷۸ +

۲-

۴۰۳۹
۷۰۴۷
۲۰ +

۳-

۸۱۱۰
۶۱۸ −

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم یو یې لوی او کوم یې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۴- د لاندې پوښتنو تش ځایونه د >، = او < په مناسبو نښو سره ډک کړئ.

۷۶۴۲ ☐ ۲۳۴۵۱

۴۳۲۱۶+۳۰۴ ☐ ۴۳۵۲۰

۴۳۵۲۰-۳۰۴ ☐ ۴۳۲۱۶

۸۷۹۸۶ ☐ ۷۸۴۳۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۷۶۴۲۱ \\ -\ ۶۷۸۴۰ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۱۸۰۴۲ \\ -\ ۸۷۲۴ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۲۴۶۸ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۱۰۰۷۶ \\ -\ ۹۳۲۷ \\ \hline \square \end{array}$$

يوولسم لوست

د تفريق د عمليې ازمايل

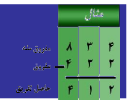

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي چې د تفريق پوښتنه يې په سمه توګه حل کـــړې ده او که نه

د دې لپاره چې باوري شو د تفريق پوښتنه مو په سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

د تفريق د عمليې د ازمايلو لپاره لومړی د تفريق حاصل له مفروق سره جمع کوو، که چېرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه سمه ده او له هغه پرته غلطه ده.

فعاليت

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمايئ.

٨٤۴٧	٧٦٢٩
_٦٢۴٥	_۴٥٥٢

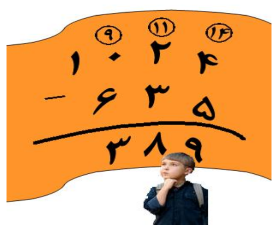

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله يوه پوښتنه وليکي او حل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې کړي بيا دې وآزمويي.

۱- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:

```
   ۶۴۲۰
 - ۱۸۴۰
 ------
```

ب:

```
   ۷۳۲۵
 - ۱۹۷۶
 ------
```

ج:

```
  ۱۰۰۰۰۰
 - ۹۹۹۹۹
 -------
```

۲- يوه بڼوال ۱۰۸۰ نيالګي وپلورل، ۲۱۰ نيالګي له هغه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نيالګي درلودل؟

۳- يوه مال دار ۱۲۰۰۰ ميږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ ميږې وپلورلې، معلوم کړئ چې څو ميږې ورسره پاتې دي؟

۴- يوه دکان دار په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانيو توکر پلورلی دی، که چېرې په لومړۍ ورځ يې د ۱۰۸۰۰ افغانيو، په دويمه ورځ يې د ۱۶۰۷۰ افغانيو او په دريمه ورځ يې د ۳۸۰۰۰ افغانيو توکر پلورلي وي، د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- يو تن مامور په مياشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي، که چېرې په ۹۰۰ افغانۍ اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرايه ورکړي، څو افغانۍ له هغه سره پاتې کيږي؟

کورنۍ دنده

يوه بزګر په يو کال کې ۵۰۰ منه د غنمو حاصل، ۲۰۰ منه يې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم بايد وپلوري تر څو خپلې نورې اړتياوې بشپړې کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کوونکي به د عددونو خط وپیژني او په ترتیب سره به عددونه په هغه باندې ولیکلای شي.

فعالیت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په ګټه اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ.

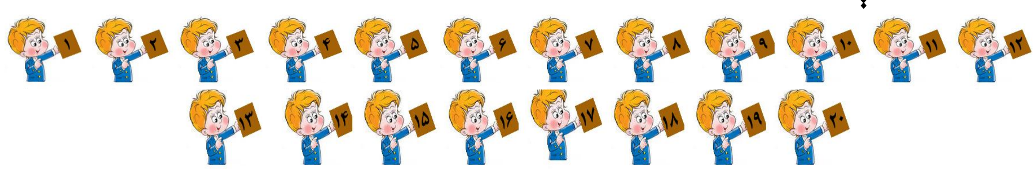

۱		۳			۶				۱۰		۱۲			۱۵			۱۸		

۲_ د پورته ډک شوي جدول څخه په ګټه اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی، په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد ولیکئ.

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادیږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادیږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳، عددونه داسې ترتیب کوو.

۲، ۱، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطې په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتیب سره عددونه له کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي، نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښیي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو، څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ.

۵- د لاندې عددونو عددي خط نقطې په نظر کې ونیسئ، عددونه په ترتیب سره د کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

کورنی دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

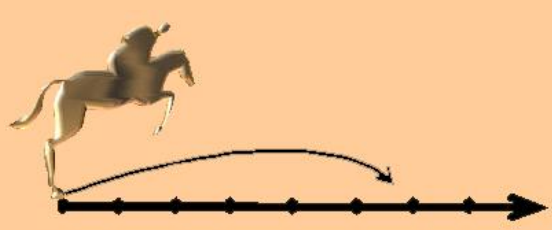

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هـدف: زده کـوونکي بـه لـسونو تـه نـژدې عددونـه یعنـې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰، ۴۰، .... تـه نـژدی عددونه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توګه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟ یعنې۲۰ تـه او کـه ۳۰ تـه نژدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عـددونو په منځ کې قرار لري، څرنګه چې ۲۲ له ۲۰ څخـه د ۲ واحـدونو پـه اندازه او له ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د د ۳۰ عدد په نسبت د۲۰ عدد ته نژدې دی، نو مونږ ۲۲ د ۲۰ په نـژدې والی کې حساب وو.

فعالیت: آیا د۲۵ عدد ۲۰ ته نژدې دی او که ۳۰ ته؟

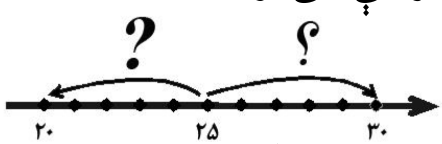

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پیښه شي، مـونږ وایـو دواړو تـه یو شان فاصله لري.

پوښتنې:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ تـه او کوم یې ۲۰ ته نژدې دی؟ جلا جلا یې ولیکئ او کوم عـدد د۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراته دي کوم عددونه چې ۴۰ ته نژدې دي؟ ویې لیکئ!

کورنی دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵، او ۹۱ پـه عـددونو کـې کـوم عددونـه ۹۰ او کـوم عـددونه ۱۰۰ ته نژدې دي جلا، جلا یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو خط ته په پاملرنې سره د حل شوي مثال په توګه لاندې عددونه کوم عددونه ٦٠ او کوم عددونه ۷٠ ته نژدې دي.

مثالونه:

٦١	٦٠	٦۷		٦۴	
٦٩	۷٠	٦٣		٦٦	

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې ونیسئ، کوم عددونه ۴٠ ته او کوم عددونه ۵٠ ته نژدې دي؟

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷٠ ته نژدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ.

--- --- ---

--- --- ---

۴- د ۴٠ او ٦٠ په منځ کې څو عددونه ۵٠ ته نژدې دي؟ په ترتیب سره يې ولیکئ.

کورنی دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونو څخه کوم عددونه او یا او کوم يې اتیا ته نژدې دی؟ په خپلو کتابچو کې يې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

په عددي خط باندې د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکي به وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

د ۱۳=۵+۸ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو. لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د صفر څخه د ۸ واحدونو په اندازه ښی خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښی خواته حرکت کوو، لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو، دا عدد د ۸ او ۵ عددونو د جمعې حاصل ښیي.

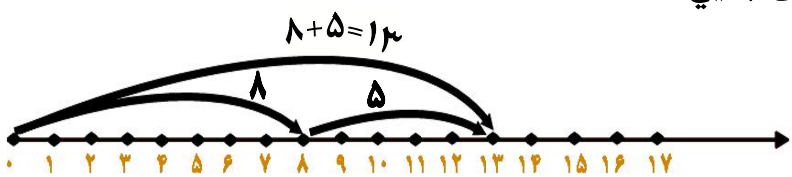

۸+۵=۱۳

د لاندې شکلونو له مخې د هر یوه ریاضي افاده ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ.

___ + ___ = ___

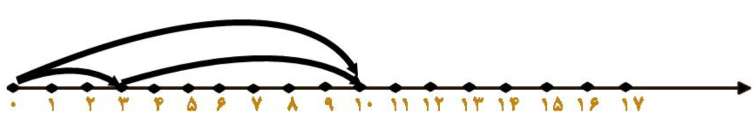

___ + ___ = ___

لاندې عملیې د عددونو د خط پر مخ باندې سرته ورسوئ.

۳+۴ = ۷   ۳+۶ =۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندې د تفريق عمليه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي د عددونو په خط باندې د تفريق عمليه سرته ورسوي.

غواړو د عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفريق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کيڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. ليدل کيږي داسې نقطې ته رسيږو چې د ۵ عدد راښيي. د شکل له مخې معلوميږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په رياضي کې هغه عمليه داسې ليکو.

۱۱-۶ = ۵

فعاليتونه

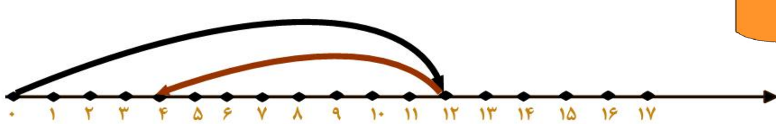

۱۲ - ۸ = ۴

۱- د پورته مثال په پام کې نيولو سره دلاندې شکلو نوله مخې د تشو ځايونو په ډکولو سره عمليې سرته ورسوئ.

□ − □ = □

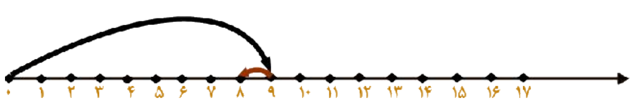

□ − □ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د لاندې تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وښیاست؟

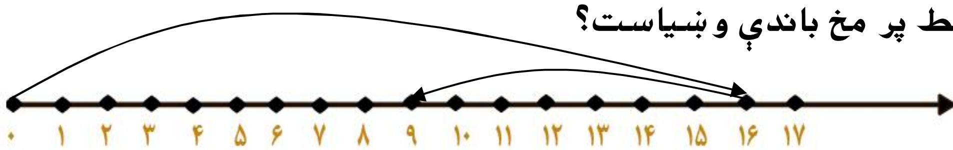

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

کورنی دنده

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

۷-۴=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړسم لوست: د ضرب دعمليې پيژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عمليه چې د ځو مساوي عددونو د جمعې لنډې طريقې په مفهوم وپوهيږي.

فعاليتونه

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب وواياست:

۱- په دوه ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي او ټولې ځو کيږي؟

۲- په لاندې تصوير کې ځو ګلدانۍ وينئ او په هره ګلدانۍ کې ځو ګلان دي؟ ټول ځو ګلان کيږي؟

لومړی مثال:

ځو قابه وينئ، په هر قاب کې ځو دانې ناکه دي او د ټولو ناکو شمېر ځو کيږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ وارې ليدل کيږي، په دې معنا چې: ۴ وارې ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي،۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

دویم مثال: د لاندې عددي خط په مخ باندې د ضرب افاده په پام کې نیسو:

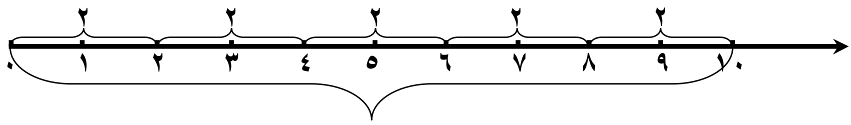

$٢+٢+٢+٢+٢=١٠$

$٢×٥=١٠$

دریم مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وینئ، ټول څو ستوري کیږي؟

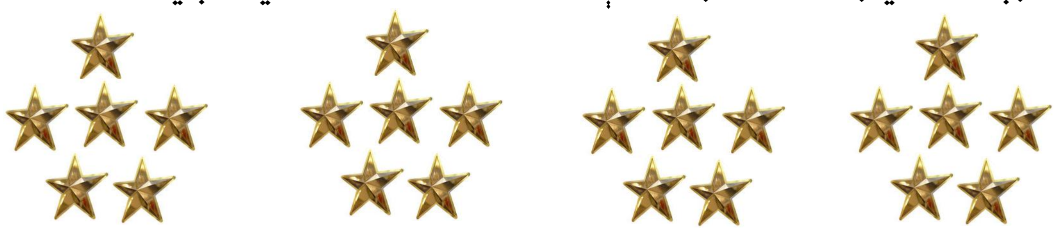

$٦+٦+٦+٦=٢۴$

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو: $٦×۴=٢۴$

مشق او تمرین

١- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې ولیکئ.

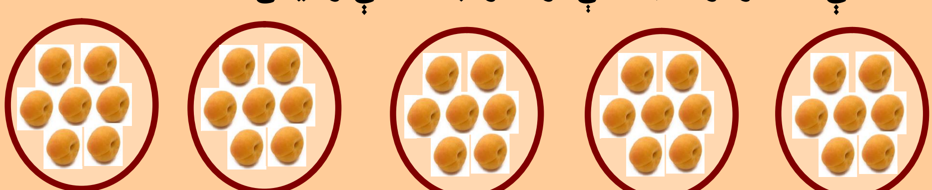

٢- د چاپیریال د موادو په واسطه د ۴×٣ افاده د جمعې په شکل وښیاست!

٣- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

$٥+٥+٥+٥+٥+٥+٥+٥$

___ × ___ = ___

کورنۍ دنده

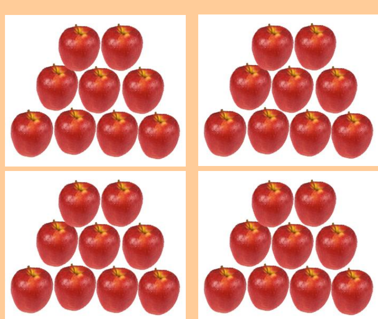

مخامخ شکلونه په نظر کې ونیسئ، د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې يو رقمي عدد په دوه رقمي

تاسو په دويم ټولګي کې د يو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لاندې پوهيدو لپاره د ٦٣× ٥ د ضرب حاصل له نظره تير وو. په دې پوښتنه کې لومړی ٥ د يويزو له رقم يعني ٣ سره ضربوو چې ١٥ کيږي، د ٥ رقم د ضرب حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو د لسيزو مرتبه يې چې له ١ لس څخه عبارت دي د لسيزو د مرتبې دعدد په سر يې ياد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{(١)}{٦٣} \\ \times\ ٥ \\ \hline ٥ \end{array}$$

اوس ٥ د لسيزو په مرتبه يعنې ٦ کې ضربوو چې د ضرب حاصل يې ٣٠ کيږي او د حاصل سره (١) چې ياد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې يې ليکو.

$$\begin{array}{r} \overset{(١)}{٦٣} \\ \times\ ٥ \\ \hline ٣١٥ \end{array}$$

فعاليتونه

لاندې عددونه يو له بل سره ضرب کړئ.

١٥ × ٨ = □	٤١ × ٨ = □	٢٥ × ٧ = □	٤٤ × ٦ = □
٢٥ × ٩ = □	٣٠ × ٦ = □	٥٣ × ٧ = □	٢٢ × ٦ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

١- تش ځايونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په ګټه اخستنې سره په مناسبو عددونو ډك كړئ.

	×	۴	=	١٦		×	٣	=	٢٧		×	٢	=	١٨
۵	×		=	٣۵	۴	×		=	٢۴	٣	×		=	٢۴

٢- د كيڼ لوري د جدول له بشپړولو وروسته د ښي لوري د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو ډك كړئ.

۵	×	۵	=	٢۵
٦	×	۵	=	
٧	×	۵	=	
٨	×	۵	=	
٩	×	۵	=	
١٠	×	۵	=	

۵	×	۵	=	٢۵
۵	×	٦	=	
۵	×	٧	=	
۵	×	٨	=	
۵	×	٩	=	
۵	×	١٠	=	

كورنۍ دنده

له لوبيا، وړو ډبرو او يا د چاپيريال له نورو توكو څخه په ګټه اخيستنې سره د لاندې جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

×	١	٢	٣	۴	۵	٦	٧	٨	٩	١٠
١										
٢										
٣										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملرنه وکړئ!

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

کورنۍ دنده

د جدول له مخې دي د ٦ او ۷ عددنو ژبني ضرب له یاده زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ژبني ضرب څخه په ګټه اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

☐ = ۷ × ۴	۲۴ = ☐ × ۴
۴۹ = ☐ × ۷	۲۴ = ٦ × ☐
۳٦ = ☐ × ٦	۲۸ = ۷ × ☐
۴۹ = ۷ × ☐	۳۵ = ☐ × ۷
۵٦ = ☐ × ۷	☐ = ۵ × ٦
۵۴ = ٦ × ☐	۴۲ = ٦ × ☐
☐ = ۷ × ۹	۴۸ = ☐ × ٦
۵۴ = ☐ × ٦	۵٦ = ۷ × ☐
٦۳ = ۷ × ☐	☐ = ٦ × ۷
۴۸ = ٦ × ☐	۳۵ = ۵ × ☐

کورنی دنده

لاندې عددونه ضرب کړئ.

☐ = ۸ × ۵	☐ = ۹ × ۴	☐ = ۷ × ۳
☐ = ۵ × ۸	☐ = ۴ × ۹	☐ = ۳ × ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندي پوښتني حل کړئ.

۳ × ۸ = ☐	۴ × ۷ = ☐
۸ × ۳ = ☐	۷ × ۴ = ☐
۴ × ۸ = ☐	۵ × ۷ = ☐
۸ × ۴ = ☐	۷ × ۵ = ☐
۵ × ۸ = ☐	٦ × ۷ = ☐
۸ × ۵ = ☐	۷ × ٦ = ☐

۳- لاندي پوښتني حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۳۲ \\ \times \quad ۶ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۶۴ \\ \times \quad ۷ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۶ \\ \times \quad ۶ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۷۶ \\ \times \quad ۷ \\ \hline \square \end{array}$$

کورنی دنده

د ۸ او ۷ ژبني ضرب جدول په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

د ۹،۸ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په ژبني ضرب پوه شي او په ورځني ژوند کې ورڅخه ګټه واخلي.

د ژبني ضرب لاندې هر یوه جدول ته پاملرنه وکړئ.

١	×	٨	=	٨
٢	×	٨	=	١۶
٣	×	٨	=	٢۴
۴	×	٨	=	٣٢
۵	×	٨	=	۴٠
۶	×	٨	=	۴٨
٧	×	٨	=	۵۶
٨	×	٨	=	۶۴
٩	×	٨	=	٧٢
١٠	×	٨	=	٨٠

١	×	٩	=	٩
٢	×	٩	=	١٨
٣	×	٩	=	٢٧
۴	×	٩	=	٣۶
۵	×	٩	=	۴۵
۶	×	٩	=	۵۴
٧	×	٩	=	۶٣
٨	×	٩	=	٧٢
٩	×	٩	=	٨١
١٠	×	٩	=	٩٠

١	×	١٠	=	١٠
٢	×	١٠	=	٢٠
٣	×	١٠	=	٣٠
۴	×	١٠	=	۴٠
۵	×	١٠	=	۵٠
۶	×	١٠	=	۶٠
٧	×	١٠	=	٧٠
٨	×	١٠	=	٨٠
٩	×	١٠	=	٩٠
١٠	×	١٠	=	١٠٠

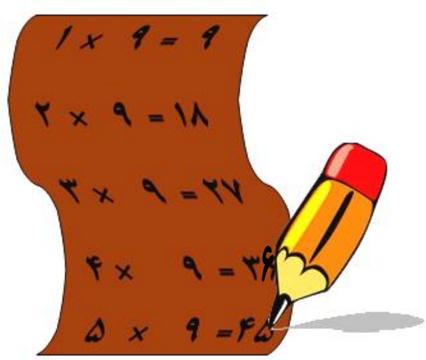

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې ولیکي او یاد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په ګټه اخستنې سره لاندې تش ځايونه ډك كړئ.

۸			۲۴				۵۶		۸۰

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر كې نيولو سره لاندې تش ځايونه ډك كړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	

۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په يوه بڼ كې ۸ هلكان د مڼو په ټولولو بوخت دي، كه چېرې هر هلك ۷ دانې مڼې ټولې كړې وي، معلوم كړئ چې ټولې يې څو مڼې ټولې كړې دي.

يادونه: لاندې مثال په پام كې ونيسئ.

۳×۸=۲۴ يا ۸×۳=۲۴

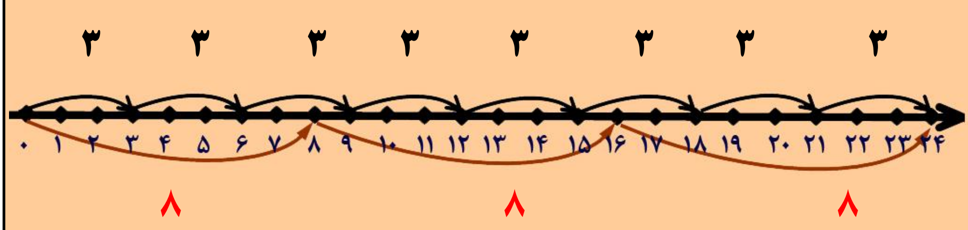

د پورته مثال سره سم لاندې پوښتنې په عددي خط باندې حل كړئ.

الف: ۲×۹=۱۸ ۹×۲=۱۸

ب: ٦×۴=۲۴ ۴×٦=۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷ × ۸ = ۳۷۶	۱۲۸ × ۹ = ۱۱۵۲

۱۱۴ × ۷ = ☐

۲۴ × ۹ = ☐

۳۸ × ۸ = ☐

۱۷۸ × ۹ = ☐

۹۸ × ۷ = ☐

۲۸۹ × ۸ = ☐

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضیکي افادې ولیکئ.

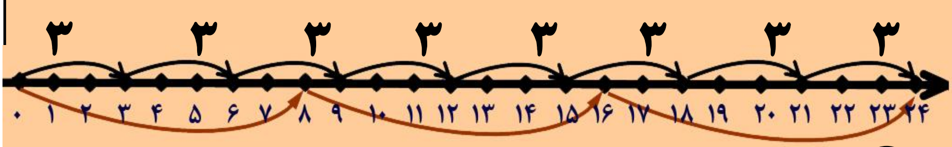

کورنۍ دنده

ټول زده کوونکي دې د۸، ۹ او ۱۰ ژبني ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

د (١ - ١٠) پورې د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپیژني او له هغه څخه ګټه واخستلای شي.

لاندې د ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	١	٢	٣	۴	۵	۶	٧	٨	٩	١٠
١	١	٢	٣	۴	۵	۶	٧	٨	٩	١٠
٢	٢	۴	۶	٨	١٠	١٢	١۴	١۶	١٨	٢٠
٣	٣	۶	٩	١٢	١۵	١٨	٢١	٢۴	٢٧	٣٠
۴	۴	٨	١٢	١۶	٢٠	٢۴	٢٨	٣٢	٣۶	۴٠
۵	۵	١٠	١۵	٢٠	٢۵	٣٠	٣۵	۴٠	۴۵	۵٠
۶	۶	١٢	١٨	٢۴	٣٠	٣۶	۴٢	۴٨	۵۴	۶٠
٧	٧	١۴	٢١	٢٨	٣۵	۴٢	۴٩	۵۶	۶٣	٧٠
٨	٨	١۶	٢۴	٣٢	۴٠	۴٨	۵۶	۶۴	٧٢	٨٠
٩	٩	١٨	٢٧	٣۶	۴۵	۵۴	۶٣	٧٢	٨١	٩٠
١٠	١٠	٢٠	٣٠	۴٠	۵٠	۶٠	٧٠	٨٠	٩٠	١٠٠

د جدول نه د کار اخېستنې طریقه:

د ۵ × ۴د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ لیکې د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ اود کیڼ لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښي خواته حرکت ورکړئ، په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي، کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ٢٠ عدد دی چې د ۵ × ۴ د عملیې د ضرب حاصل دی. یعنې: ٢٠ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د جدول څخه په ګټې اخېستو سره ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ځايونو کې وليکئ.

☐	۱۰×۱=	☐	۵×۶=
☐	۶×۸=	☐	۷×۸=
☐	۴×۸=	☐	۹×۶=

۲- لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه يې د ژبني ضرب په جدول کې پيدا کړئ.

۷	۸	۹	۵	۶	۴
۶ ×	۸ ×	۶ ×	۷ ×	۸ ×	۵ ×
☐	☐	☐	☐	☐	☐

۳- په متناوب ډول، اته، اته وشميرئ او تش ځايونه پرې ډک کړئ.

	۷۲		۵۶			۳۲			۸

۴- د ژبني ضرب څخه په ګټې اخستنې سره لاندې تش ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

☐	۹	۹	☐	☐
۶ ×	☐ ×	۶ ×	۹ ×	۰ ×
۰	۴۵		۷۲	۰

۷	۶	۸	۸
☐ ×	☐ ×	☐ ×	☐ ×
۰	۵۴	۸	۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸، ٦ او ۴ عددونو کې ډېر لوی عدد له ډېر کوچني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

☐
☐
___
☐

٦- لطيفې ۹ قطعې تباشير راواخيستل که چېرې په هرې قطعې کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمه تباشير اخيستلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۱۴ × ۷	۱۵ × ۸	۲۲ × ۹
☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوويشتم لوست

د ضرب په عمليه کې د بدلون خاصيت

هدف: زده کوونکي به د ضرب په عمليه کې د بدلون په خاصيت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصيت سر ته ورسوي.

مثال: تاسو پوهيږئ چې : ٦+٦+٦+٦+٦=٣٠

يا:

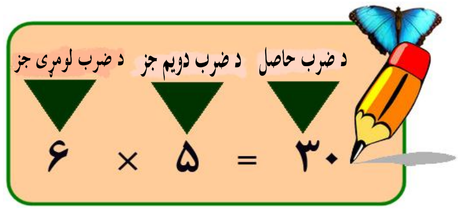

اوس غواړو چې د ۵ عدد ٦ واري جمع کړو.

۵+۵+۵+۵+۵+۵=۳۰

يا:

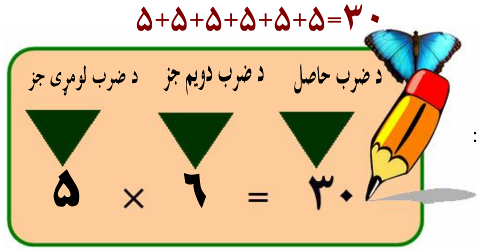

د دوو پورتنيو افادو له پرتله کولو څخه دا نتيجه اخستل کيږي چې د ضرب د اجزاوو د ځايونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. يعنې:

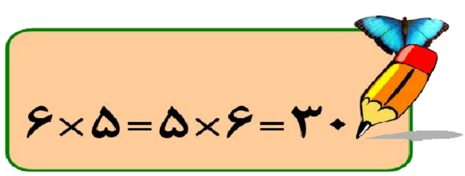

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د ۵٦= [ ] ×۷ افاده په نظر کې و نیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ــ ــ ــ ــ ــ ــ

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ــ ــ ــ ــ ــ ــ

ج: د ۵٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ ــ ــ ــ ــ ــ ــ

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

۲- د ۵٦ =۷× [ ] په افاده کې .

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ــ ــ ــ ــ ــ ــ

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ او ووایاست چې څه توپیر لري؟

د: کومه پایله چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلې په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

کورنۍ دنده

د نمونې په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

نمونه:

۷	×	۶	=	۶	×	۷	=	۴۲
۶	×		=		×	۶	=	۵۴
۷	×	۸	=		×	۷	=	۵۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د کیڼ لوري د ضرب څخه په ګټې اخستنې سره د ښي لوري د ضرب تش ځایونه بشپړ کړئ.

۶ × ۷ = ☐	۷ × ☐ = ۴۲
۹ × ۷ = ☐	☐ × ۹ = ۶۳
۳ × ۸ = ☐	۸ × ☐ = ۲۴
۶ × ۴ = ☐	☐ × ۶ = ۲۴
۷ × ☐ = ۲۱	۳ × ☐ = ۲۱

۲- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډك کړئ.

الف: ☐ × ۴ = ۴

ب: ۶ × ☐ = ۰

ج: ۷ × ☐ = ۷

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنۍ دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل یې بدلون ونکړي.

☐ × ۴ = ۴ × ۷ = ☐

۸ × ۴ = ☐ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول

هدف: زده کوونکي به په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول د یوي آساني طریقی په توګه وپیژني.

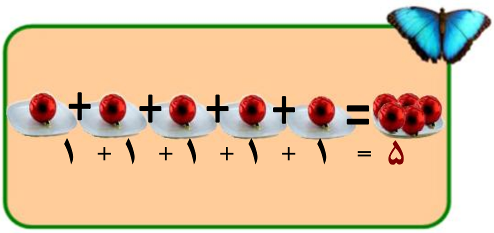

په لنډ ډول داسې لیکل کیږي.

$$١ \times ٥ = ٥$$

کولای شو چې د ضرب عملیه په لاندې ډول هم وښیو.

په پورته شکل کې ۵ دانې مڼې یو وارې وینو نو د ضرب عملیه یې داسې لیکو.

$$١ \times ٥ = ٥$$

له پورته دوو عملیو څخه دا نتیجه لاس ته راځي، که چیرې (۱) په هر عدد کې او یا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل یې په خپله هم هغه عدد دی ، نو لیکلی شو چې:

$$١ \times ٨ = ٨$$

$$٨ \times ١ = ٨$$

$$۴ \times ١ = ۴$$

$$١ \times ۴ = ۴$$

$$۶۴ \times ١ = ۶۴$$

$$١ \times ۶۴ = ۶۴$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په تشو ځایونوکې د حل شوي مثال په ډول مناسب عددونه ولیکئ.

مثال : ۱ × ۹ = ۹

۱ × ۱ = ☐	۱ × ۷۱ = ☐	۱ × ۱۸۲ = ☐
☐ × ۱ = ۱۲۷۸	☐ × ۲۵۴ = ۲۵۴	☐ × ۴۲۰ = ۴۲۰
۲۷۸۱ × ۱ = ☐	۱۹۴ × ۱ = ☐	۳۰۷ × ☐ = ۳۰۷
۱ × ☐ = ۲۷۶۴	۷۰۰۲ × ۱ = ☐	۴۰۰۵ × ☐ = ۴۰۰۵
۶۰۱ × ۱ = ☐	۷۶۴۰ × ☐ = ۷۶۴۰	☐ × ۲۶۵ = ۲۶۵

کورنی دنده

زده کوونکي دې د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

۱ × ۷۴۰ =?　　　۱۸۴ × ۱ =?　　　۶۱ × ۱ =?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱ مثال: ۵۰= ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوي دي.

۱۰×۵ =۵۰

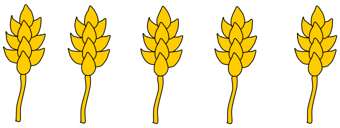

۲ مثال : ۷۰=۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

۱۰ اووه واري جمع شوي دي .

۱۰×۷=۷۰

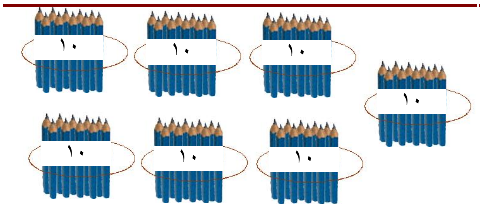

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي، که چیرې ۱۰ په هر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښی خواته یو صفر لیکو یا په لنډ ډول د هم هغه عدد ښی خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.

فعالیت: لاندې پوښتنې حل کړئ.

| ۱۰×۷۶۸= | ۱۰×۱۳۴= | ۱۰×۹= |
| ۲۳۵۶×۱۰= | ۷۲۱×۱۰= | ۸×۱۰= |

کورنی دنده

په یو رقمي عددونو کې د (۱) عدد ضرب او په یو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځایونو کې ولیکئ او نتیجه یې ولیکئ چې یو له بل څخه څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په يوه عددكې د ۱۰۰ ضربول:

لومړی مثال:

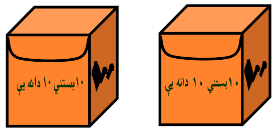

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلي ۱۰۰ ليدل کيږي. ۲۰۰=۲×۱۰۰

دويم مثال:

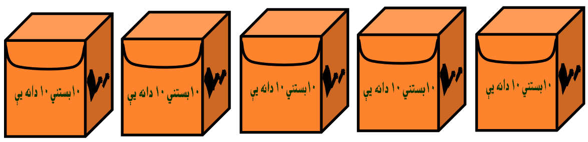

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ =۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي، که چېرې ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ځای کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کيږدو.

دلاندې عمليو د ضرب حاصل پيدا کړئ.

۶ × ۱۰۰ = ؟

۶۷ × ۱۰۰ = ؟

۲۱۳ × ۱۰۰ = ؟

۴۷ × ۱۰۰ = ؟

۱۶ × ۱۰۰ = ؟

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي:

۱۰۰×۳ ۱۰۰×٤ ۱۰۰×٥

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې پوښتنې د حل شوو مثالون په څېر په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

مثالونه

$١٠٠\times١٠=١٠٠٠$ $\qquad$ $١٠٠\times٢=٢٠٠$

۱:-

	×	١١	=	١١٠٠
١٠٠	×		=	٢٥٠٠
	×	٢٠	=	٢٠٠٠
	×	١٠٠	=	٢٠٠٠

١٠٠	×		=	٤٠٠
	×	٦	=	٦٠٠
١٠٠	×		=	٩٠٠
٩	×		=	٩٠٠

۲- یو سړي یوکارتن منې په ١٠٠ افغانۍ وپلورلې، د ٨ کارتنو قیمت ملعوم کړی.

۲- که یو کس په یوه ورځ ٢٥٠ افغانۍ اجوره واخلي، د ١٠٠ ورځو اجوره یې څو افغانۍ کیږي؟

کورنۍ دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ١٠٠ پاکته چاکلېټ وي، معلوم یې کړئ چې په ٧ کارتنوکې به څو پاکته چاکلېټ موجود وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱ – لاندې عددونه یوله بله سره ضرب کړئ.

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸٦
۱۰۰ × ۷٦۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ٦۰۴	٦۰۴ × ۱۰

۲ – یوه هټیوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل، که چېرې د یو متر ټوکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم یې کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړې دي.

۳ – که چېرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نوموړې کورنۍ به په ۱۲ توکي دڅو افغانیو بوره را واخلي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) عدد ونوکې ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې یوله بله سره پر تله او نتیجې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

در ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي به متر داوږدوالي د واحد په توګه وپیژني او له هغه څخه به په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم، مهرباني وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې جګوالي یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهیمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې توکر واخیسته پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشینې شوه، د هغې د خواشینتیا علت څه وي؟
څرنګه چې لویشتې یوله بله سره توپیر لري او پرده یې د اړتیا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو ووایاست چې څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي ومانه چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه: ښوونکی دې دوه تنه زده کوونکي دټولګي مخې ته را وغواړي او یو د بل په واسطه دې دهغوی قدونه اندازه کړي.

پوښتنې:

۱- د خپل ټولګي اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ
۲- ستاسو په ډله کې د کوم یوه د قد اوږدوالی له یو متر څخه زیات دی؟
۳- ستاسو په ډله کې د کوم یوه غړي د قد اوږدوالی له یوه متر څخه کم دی؟
۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟
۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که کم؟
۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوېشتې کم دی؟

کورنۍ دنده

د خپل کور د یوې کوټې اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورويشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده‌کوونکي به سانتي متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپیژني او په ورځني ژوند کې به له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې تړوکر پلورونکي د تړوکرد اخیستلو او پلورلو لپاره دیوې فلزي تړوتې څخه کار اخلي، ترکاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې په تړولګې د تختې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړکړی دی، څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د تړولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي. په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا کم دی، په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو، نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ.

۱۰۰ سانتي متره = ۱متر

=

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کيږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ.

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالی له يوه متر څخه زيات او له دو و مترو څخه لږ وي، د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ او وواياست چې هر يو څو سانتي متره دی؟

زده کوونکي دې د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و یشتم لوست

د یسي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د یسي متر د متر د جزء په توګه وپیژني او د اړتیا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

فعالیتونه

له خپل خط کش څخه په کار اخیستنی سره لاندې فعالیتونه سر ته ورسوئ.

۱- ستاسو خط کش څو سانتي مترو دی؟

۲- د ۱۰ سانتي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ.

۳- د یوې لښتې یا د کاغذ له ترېشې څخه د ۱۰ سانتیم ترو په اندازه جلا کړئ.

۴- د جلا شوې لښتې یا د کاغذ د ترېشې په واسطه یو متر واتن اندازه کړئ.

۵- و وایاست ستاسو د جلا شوې برخې څو لښتې یو متر کیږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقیقه توګه یې کار سرته رسولی دی ښایې ووایي چې ۱۰ لښتې یا ۱۰ ترېشی یو متر کیږي، هغه دې تشویق شي او پوښتنې دې ورڅخه وشي.

په تاسوکې څوك ویلی شي چې دغه د ۱۰ سانتي مترو لښته په بل څه نامه یادیږي؟

باید وپوهیږئ چې دا د ۱۰ سانتي مترو واټن یو دیسي متر بلل کیږي.

نو ویلی شو:

۱۰ دیسې متره = یو متر ۱۰ سانتې متره = ۱ دیسې متر

پوښتنې:

۱- ۴ متره څو دیسې متره کیږي؟

۲- د کریم د قد اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی، د کریم د قد اوږدوالی په دیسي متر سره معلوم کړئ؟

۳- و وایاست چې ۱۲۵ سانتي متره څو دیسي متره او څوسانتي متره کیږي؟

کورنی دنده

د یو دیسي متر جلا شوي لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د یوه وره سور اندازه کړئ او وواياست چې څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و یشتم لوست

ملي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې ملي متر و پیژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

فعالیتونه

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

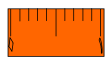

دا شکل د یوه سانتي متر واټن (فاصله) راښیي چې په لسو مساوي برخو ویشل شوی دی.

هرې برخې ته یې یو ملي متر وایي په دې صورت کې.

O ملي متره = ۱ سانتي متر کیږي

لومړی مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کیږي ؟

حل: پوهیږو چې یو سانتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دی، نو ۲ سانتي متره مساوي کیږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

یا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

دویم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

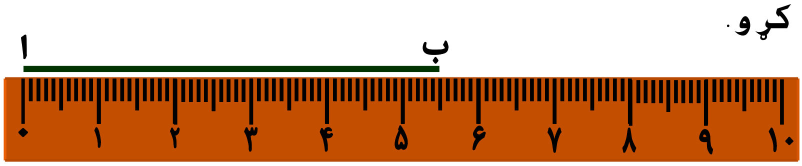

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سم ږدو لیدل کیږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتي مترو څخه ۵ ملي متره زیات دی، نو وایو چې ددې قطعه خط اوږدوالی ۵ سانتي متره او ۵ ملي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عمومي توګه ليکلی شو چې:

۱۰ ديسي متره = ۱ متر
۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر
۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر
۱۰ سانتي متره = ۱ ديسي متر
۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟
۲. ٦ سانتي متره څوملي متره کيږي؟
۳. د خپل خط کش څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې قطعه خطونه اندازه کړی او وواياست چې هر يو څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

۴. د ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړئ
۵. يو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره کم وي.

کورنی دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟
۵ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟
۴ ديسي متره څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه ویشتم لوست

کیلو متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د متر څخه لوی واحد، (کیلو متر)وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه، پلار جانه کوچني واټنونه(فاصلې) مو ددیسي متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کولای شو؟ پلار یې ځواب ورکړ، زویه، لوی واټنونه لکه: د ښارونو او هیوادونو تر منځ واټنونه د کیلو متر په واسطه اندازه کیږي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ، زر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي. یعنې: ۱۰۰۰ متره = ۱کیلو متر

مثال: که چیرې د دوو ښارونو تر منځ واټن ٦ کیلو متره وي، نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰متر+۱۰۰۰متر

٦۰۰۰متر = ٦×۱۰۰۰

په پورته مثال کې سربېره پر دې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په رابطه پوه شوو، که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په حاصل کې د هم هغه عدد ښي خوا ته درې صفرونه ولیکو.

پوښتنې:

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲کیلو متره څو متره کیږي؟

کورنی

۱- د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

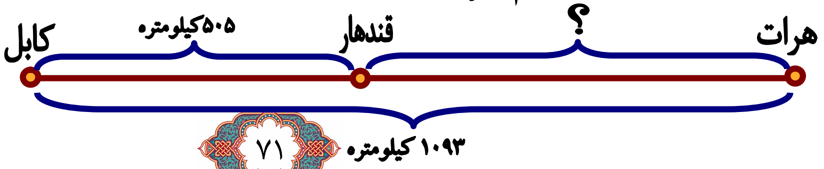

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اته و یشتم لوست: نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط

هدف: زده‌کوونکي به نقطه، قطعه خط، نیم خط(شعاع) او مستقیم خط وپیژني او یو له بله سره یې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه، وکړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ، نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

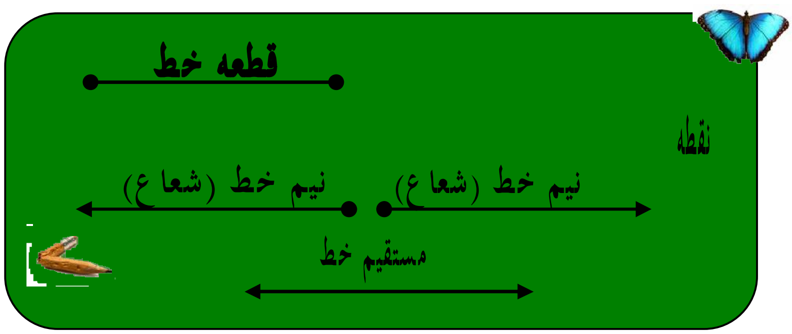

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اینښودل شوې ده څه نومیږي؟

۲- د (ا)●———● (ب) شکل دځه په نامه یا دیږي؟

۳- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو، څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې شکلونو کې څو قطعه خطونه وجود لري؟

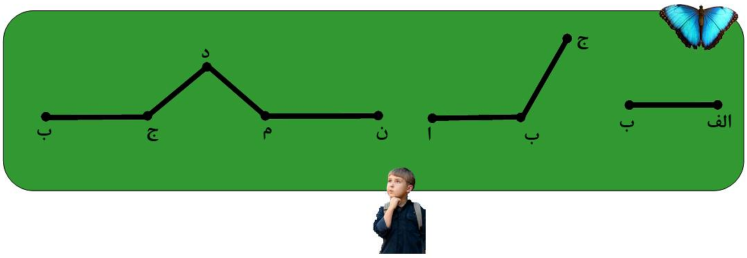

۵- که چیرې د (ا ب) قطعه خط تر ښۍ او کیڼې خواته امتداد ورکړو، کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چېرې د (ب) له نقطې څخه ښۍ خوا ته یو مستقیم خط رسم او ادامه ورکړو، کوم شکل لاس ته راځي؟ رسم یې کړئ.

کورنۍ دنده

- زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نومونه دې ولیکي.

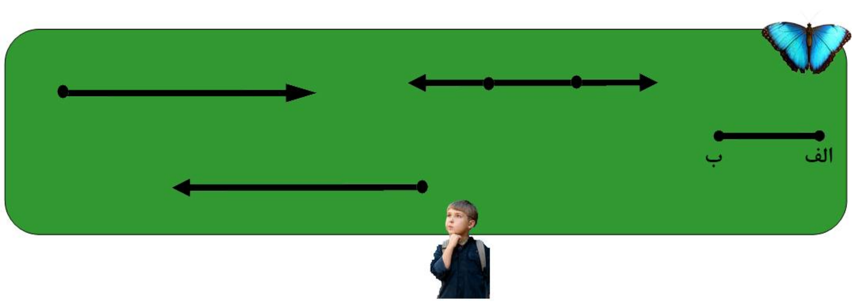

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې وټاکئ او بیا یې په مستقیمه توګه یو له بل سره ونښلوئ، په دواړو نقطو باندې نومونه کیږدی. یعنې ۱، ب، وواياست چې دا خط په څه نامه یادیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- لـه دې شـکلونو څخـه کـوم یـو یـې مـستقیم خـط، کـوم یـو یې نـیم خط(شعاع) او کوم یو یې قطعه خط دی؟

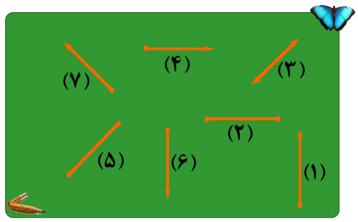

د لومړي پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ، د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: آیا یو مستقیم خط او یوه شعاع یوله بله توپیر لري؟

ب: یوه شعاع او یو قطعه خط یو له بل سره څه توپیر لري؟

ج: یو قطعه خط او یو مستقیم خط یو له بل سره څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه او څو قطعه خطونه دي؟

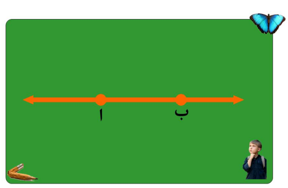

کورنۍ دنده

په لاندې شکل کې څو قطعه خطونه لیدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه یې وښیاست.

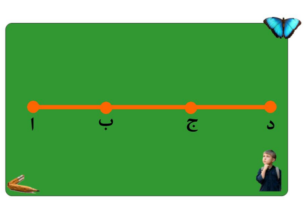

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کوونکي به مستقیم، منکسر او منحني خطونه وپیژني او یو له بل سره يې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

د چو کاټ د شکلونو نمونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې يې رسم کړئ.

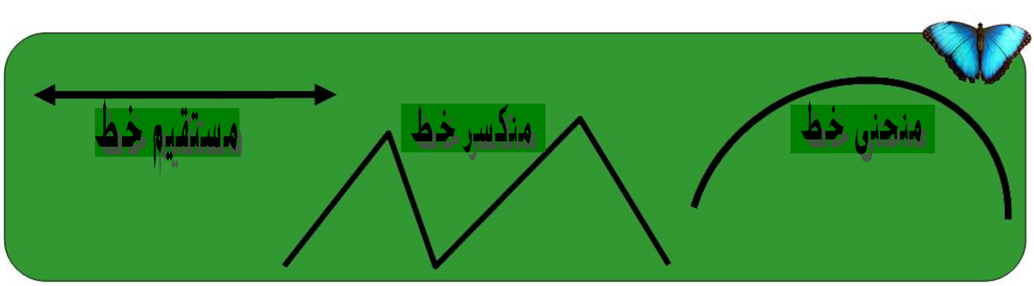

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست.

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو منکسر خط دی او کوم يې منکسر خط نه دی؟

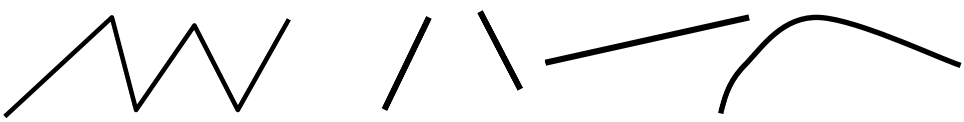

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم خط دی او که منحني خط؟

ج: د ا ⟵⟶ ب او ج ⟵⟶ د شکلونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د دوارو د لاسونو په واسطه ښه کش کړئ، کوم خط ښيي؟ که چېرې کش يې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط ښيي؟

هـ : په خپل ټولګي کې د څوشيانو نومونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

۱- لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ، هر يو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نومونه يې وليکئ.

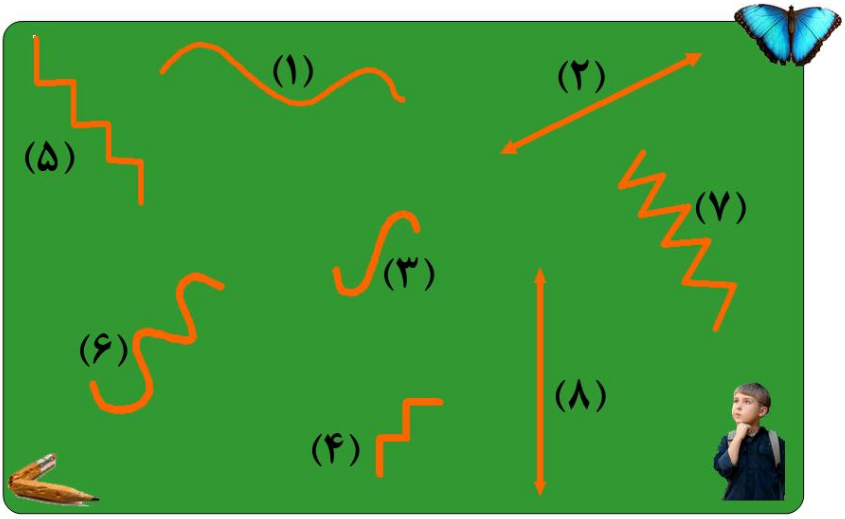

۲ - د خپل چاپېريال د هغو شيانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې وليکئ چې د منکسر، منحني او مستقيم خطونو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیرشم لوست

د زاویو ډولونه

هدف: زده کوونکي به زاویه او د هغې ډولونه وپیژني.

فعالیتونه

تاسو له لاندې شکلونو سره پېژند ګلوي لرئ.

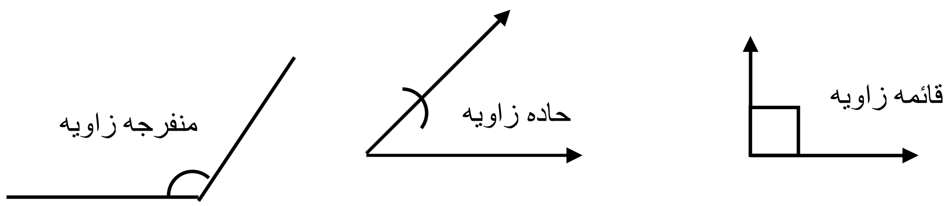

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په ګټې اخیستنې سره نورې زاویې وپیژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ په یو بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې په یو بل باندې منطبق راشي.

ج: د قات شوي کاغذ کنج یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوي کنج د کاغذ په مخ باندې کیږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپلې رسم کړې زاویې ته پاملرنه وکړئ او وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له کومې زاویې څخه لویه او کومې یوې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

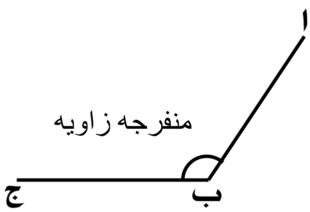

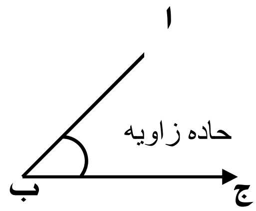

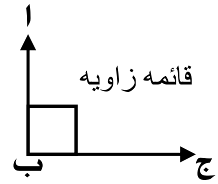

په پورته شکلونو کې به ووينئ چې ستاسو جوړه کړې زاويه د قايمې زاويې سره برابره، حاده زاويه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاويه له هغې څخه لويه ده.

زده کوونکي دې د کاغذ له يوې ټوټې څخه قايمه زاويه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او د هغو له زاويو سره يې پر تله کړئ. وواياست چې هر يو شکل څو زاويې لري او د هر شکل نوم وليکئ.

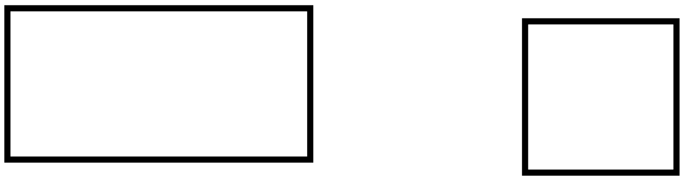

له پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري. اوس وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې څخه کار واخلئ او په لاندې شکلونو کې حاده، قايمه او منفرجه زاويې وښياست.

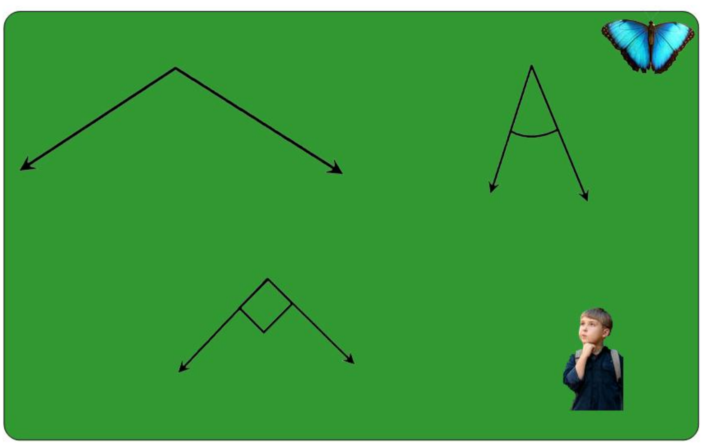

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قایمې جوړې کړې زاویې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاویې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قايمې زاويې ليدل کيږي او دهغو حاده او منفرجه زاويې هم وښياست.

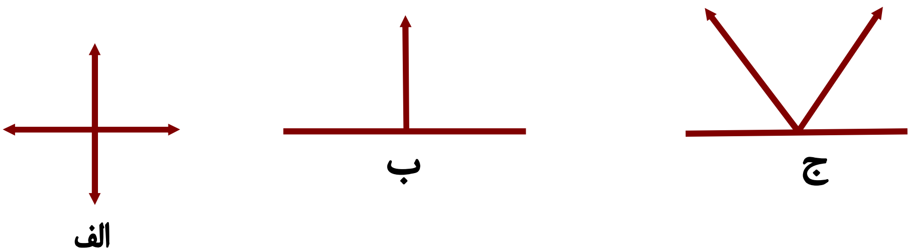

۴- په لاندې شکلونه کې څو حاده زاويې، څو منفرجه زاويې او څو قايمه زاويې ليدل کيږي.

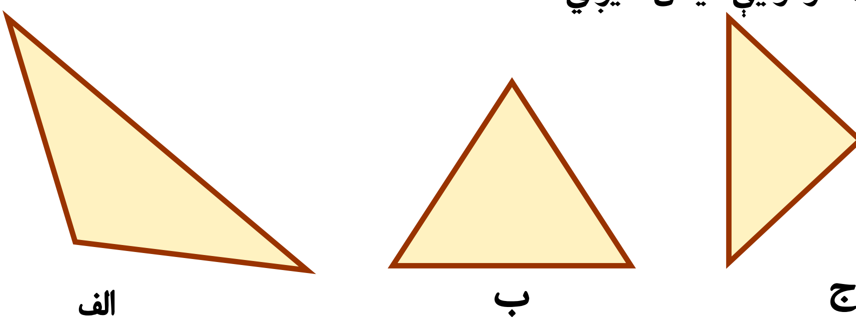

کورنی دنده

د خپل ټولګي او کورځينو اسبابونو ته ښه ځير شئ، په نوموړو اسبابو کې (حاده، قايمه او منفرجه) زاويې چې په نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو دېرشم لوست

خلاص او تړلي شکلونه

هدف: زده کوونکي به خلاص او تړلي شکلونه وپېژني او يو له بله سره يې توپير او تشخيص کړي.

فعالیتونه

پاملرنه وکړئ:

دا يو خلاص شکل دی او دا 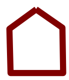 يو تړلی شکل دی. دا 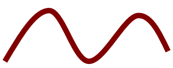
يوه خلاصه منحني او دا يوه تړلي منحني ده.

١- په لاندې شکلونو کې تړلي او خلاص شکلونه وښياست.

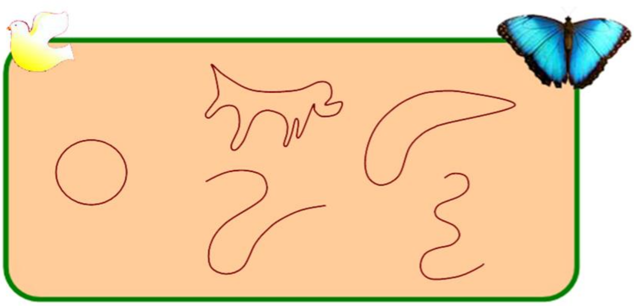

٢- په لاندې شکلونو کې کوم يو خلاص او کوم يو تړلی دی؟

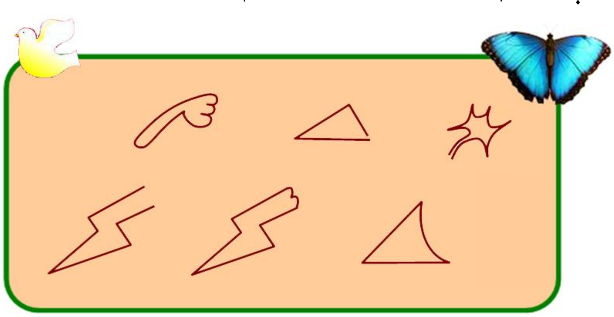

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل خلاص شکل دی او که تړلی؟

د: آیا دایره خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو تړلی او کوم یو خلاص دي؟

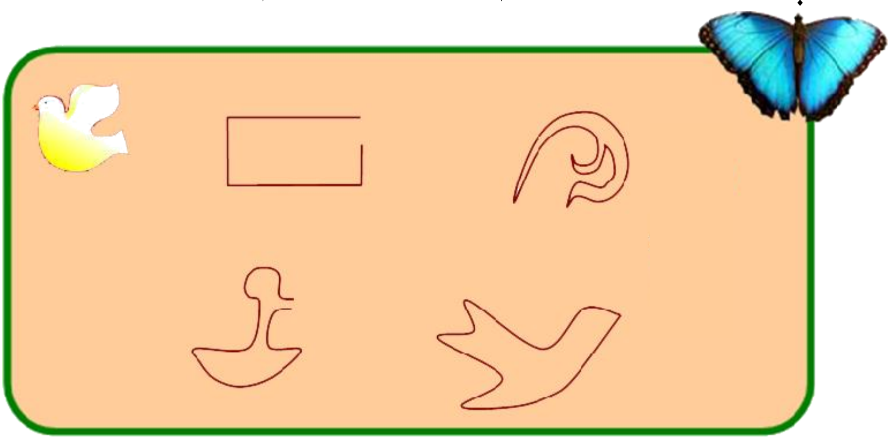

۵- هغه خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او تړلې شکلونه رسم کړئ.

کورنۍ دنده

په خپله خوښه یو خلاص او یو تړلی شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسی ساعت کې یې راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست

د اوږدوالي اټکلي او دقیق اندازه کول

هدف: زده کوونکي د تضمین په مفهوم پوه شي او وکولای شي په دقیق توګه کمیتونه اندازه کړي.

لومړی د لاندې هر قطعه خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمین تر کومه حده واقعیت ته نږدې دی؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د اټکلي او دقیق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

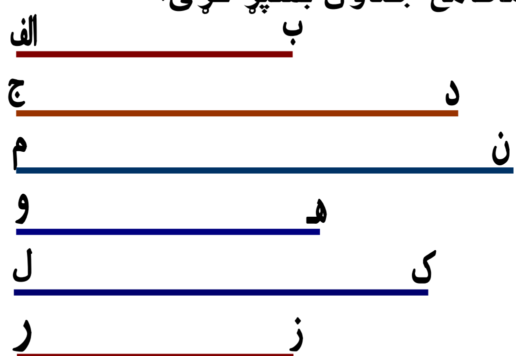

دقیق اندازه	اټکلي اندازه	توټه خطونه
		الف ب
		د ج
		ن م
		هـ و
		ك ل
		ز ر

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پورتنیو قطعه خطونو اوږدوالی په نظر کې ونیسي، له اوږده قطعه خط څخه دې د لنډ قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلې ته دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ډلو د یوه، یوه زده کوونکي قد دې په ترتیب سره د لومړی اټکل او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هرې ډلې د زده کوونکو نومونه	د قد اندازه	
	اټکلي	دقیق

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلې زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي اټکل حقیقت ته ډیر نژدې دی او هغه دې یادداښت کړي، بیا دې لومړی تن د هرې ډلې سره پرتله شي په ډلو کې دې لومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنی دنده

هر زده کوونکی دې د خپل کور د یوې کوټې پراخوالی د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بیا دې په دقیقه توګه د متر په واسطه اندازه کړي، بیا دې توپیر ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري دېرشم لوست

د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول

هدف: زده کوونکي به د مربع، مثلث او مستطيل محيط اندازه کړای شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

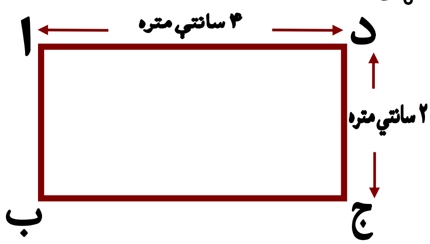

پورته شکل يو ترلی شکل دی که چيرې د (۱) له نقطې څخه وخوځيږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتيب سره ولاړ شو او بيا د (۱) نقطې ته راورسيږو په حقيقت کې د مستطيل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلې ده چې دا د مستطيل محيط بلل کيږي.

څرنګه چې د مستطيل مخامخ ضلعې يو له بل سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطيل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متره=۲+۴+۲+۴ کيږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطيل محيط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه محيط بلل کيږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه د محيط څخه عبارت دې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعاليتونه

- په لاندي مستطيل كې د دوو ضلعو اوږدوالى دركړل شوى دى، د دوو نورو ضلعو اوږدوالى اندازه كړئ او محيط يې په لاس راوړئ.

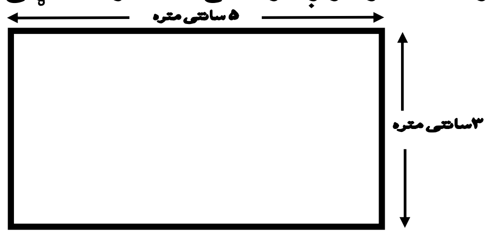

- د خط كش او قايمې زاويې څخه استفاده وكړئ او يوه مربع رسم كړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالى يې (۵) سانتي متره وي.

پوښتني:

۱- كه چيرې د يوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نوموړې مربع محيط پيدا كړئ.

۲- كه چيرې د يوه تولګي اوږدوالى ۸ متره او سوريې ۴ متره وي محيط يې پيدا كړئ.

۳- د يوې مربع محيط چې د هرې ضلعې اوږدوالى يې ۴ سانتي متره دى، د هغه مستطيل له محيط سره يې پرتله كړئ چې اوږدوالى يې ٦ سانتي متره او سور يې ۲ سانتي متره وي.

۴- كه چيرې د يوه مستطيل شكله بڼ اوږدوالى ۳۵۰ متره او سور يې ۲۳۰ متره وي، څو متره اغزن سيم ته اړتيا ده تر څو د بڼ محيط وتړي؟

۵- د يوې كوټې د فرشي اوږدوالى۴ متره او سور يې ۳ متره وي محيط پيدا كړئ؟

كورني دنده

د كاغذ له يوې پاڼې څخه داسې يو مستطيل جوړ كړئ چې اوږدوالي يې ۷ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي، بيا د نوموړي مستطيل محيط حساب كړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

١- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي، د هرې ضلعې اوږدوالی یې اندازه او محیطونه یې معلوم کړئ.

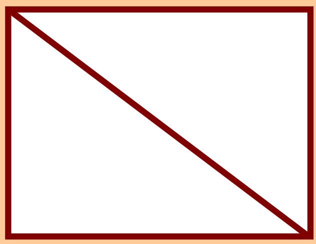

٢- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (و) نقطې یو له بل سره ونښلوئ.

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګانې لیدلای شئ؟

ب : د هرې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنۍ دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع په ترتیب سره ٣، ٧ او ٥ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل
د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

څلور دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوگرام)

هدف: زده کوونکي به د کتلې د اندازه کولو نړیوالو واحد وپیژني او په ورځني ژوند کې به ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته وگورئ چې د هغې په یوه پله کې منې او په بله پله کې د کیلوگرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

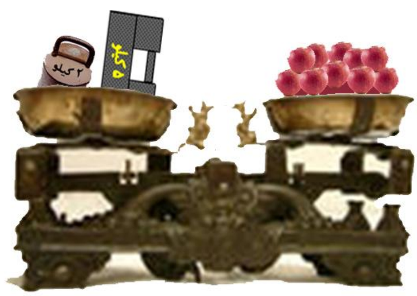

کیلوگرام: د دې لپاره چې د کتله لرونکو شیانو پلورل او اخیستل په ځیر تیا سره وشي، له هغو وزنونو څخه کار اخیستل کیږي چې په ځای کې خلك ورسره بلدتیا ولري. د دې وزنونو ډېر نامتو وزن ۱ کیلو گرام دی چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

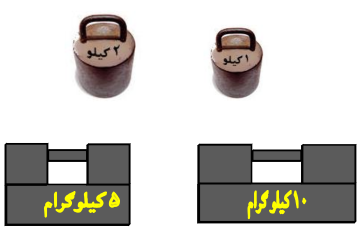

د ۱ کیلو گرام څخه زیات وزنونه یعنې ۲ کیلوگرامه، ۵ کیلوگرامه، ۱۰ کیلوگرامه او ۲۰ کیلوگرامه دي چې د نړۍ په گوټ گوټ کې ورڅخه کار اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو لپاره د کوچنیو وزنونو څخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخېستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپك وزنونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

زده کوونکي: ښاغلیه ښوونکیه! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقریبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغلیه ښوونکیه! نو ۱ کیلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کیلو گرام له ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

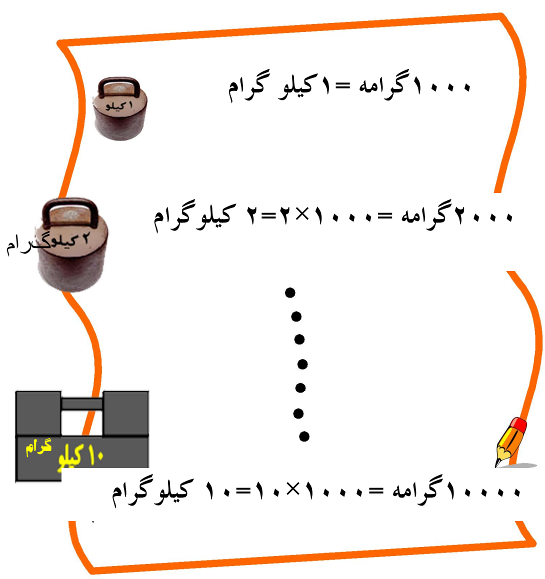

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو گرام وزن ونه لرئ څرنگه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کیلو گرام منې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ او تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډك كړئ؟

۵ کیلو گرامه	☐	۵۰۰۰ گرامه
۵۰۰۰ گرامه	☐	۱۰۰ گرامه+ ۲۰۰ گرامه+۴۰۰ گرامه
یو ۵۰ گرامه او درې ۲۰ گرامه	☐	۱۰۰ گرامه
۵۰۰ گرامه	☐	نیم کیلو گرام
۵۰۰ گرامه	☐	دوه ۲۰۰، گرامه، یوه ۵۰ گرامه او دوه ۲۰ گرامه
۷ کیلو گرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ گرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یوه هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو گرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې د روندوالی څومره دی؟

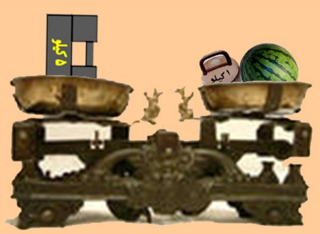

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې له ډبیو څخه تله جوړه کړي او ټولگي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ډېر درانده شیان دڅه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده کوونکو! ډېر زيات درانده شيان لکه: بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کيږي.

زده کوونکی: یو ټن څومره وزن دي.

ښوونکی: يو کيلو ګرام مو وپېژنده بايد پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه يو ټن کيږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۲×۱۰۰۰ = ۲ ټن

کورنۍ دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۵ ټنه وي، د موټر د بار وزن پيدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کوونکي به ساعت وپيژني، د ساعت ښودونکي، دقيقه ښودونکي او ثانيه ښودونکي په موقعيت سره وخت تشخيص او ولوستلای شي.

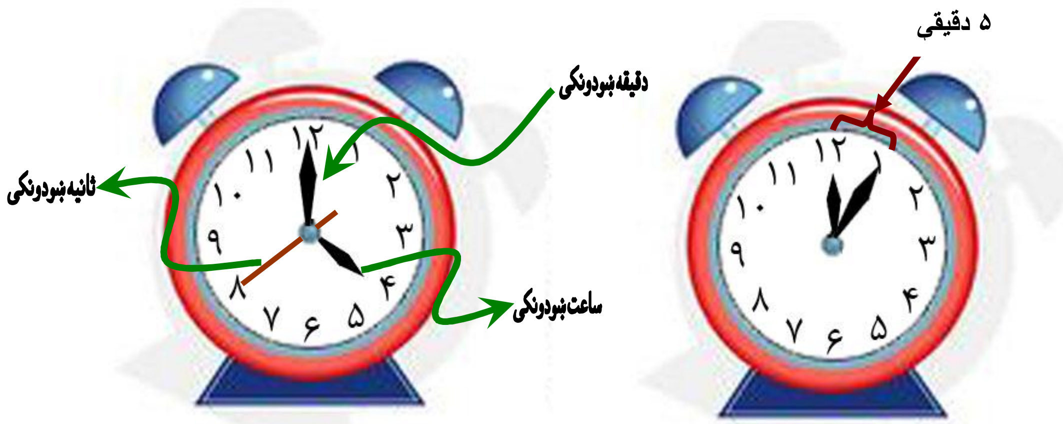

د ساعت په واسطه دوخت ښودل

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توگه يوه دايره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځايونو کې وينئ، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه يا نقطې دي، کوم وخت چې ثانيه ښودونکی له يوه عدد څخه پيل وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي دقيقه ښودونکی له يوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسيږي، ويل کيږي چې يوه دقيقه تيره شوې ده. که چيرې دقيقه ښودونکی له يوه عدد څخه په حرکت پيل وکړي د يوې بشپړې دورې وهلو وروسته يعني له ۶۰ نقطو يا خطونو څخه تير شي چې په حقيقت کې ۶۰ دقيقې يا يو ساعت تير شوی دی، په دې صورت کې د ساعت ښودونکي عقربه له يوه عدد څخه بل عدد ته رسيږي نو په دې صورت کې ليکلی شو چې:

۶۰ دقيقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانيې = ۱ دقيقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب

الف

د ساعت لوستل

که چېرې د الف د شکل ساعت ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسې لوستل کیږي چې ساعت ۴ بجې دي او یا داسې ۴:۰۰.
اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کیږي. له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعالیتونه

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښي خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵	______	______	______
۱۵ پاتې ۴ته	______	______	______

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

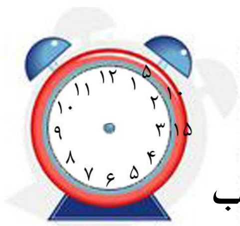

ساعت ته ځیر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په څېر په ترتیب د ۵، ۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکئ.

۲- وواياست هر يو ساعت کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

الف

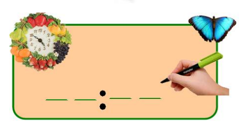

ب

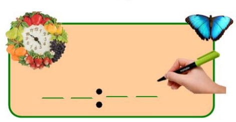

ج

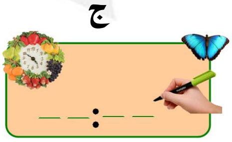

کورنۍ دنده

د ساعتونو ، دقیقو، ثانیو د ښودنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د

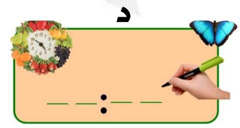

هـ

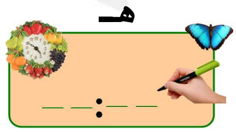

و

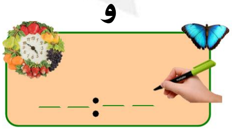

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

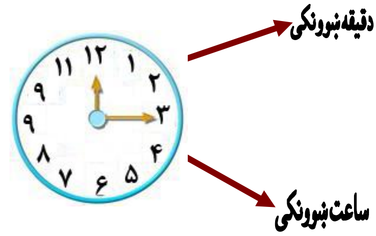

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه راښیي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښودنکی او دقیقه ښودنکی یو له بل سره څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښودنکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکي عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي، کوم وخت راښیي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ څو دقیقې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

لاندې ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.

د هر ساعت لاندې تش ځای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه يې ووایاست.

الف: درې واړه ساعتونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

ب: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسیږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښیي؟

ج: که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسیږي، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښیي.

د: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي، بیا د ۱۲ عدد ته راورسیږي، هر یو ساعت کوم وخت راښیي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په.............................. بجو ویښیږم.

۲. زموږ ښوونځی په...................... بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په..................... بجو خورم.

۴. زه په......................... بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په........................ بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د یوه ساعت موډل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازدیگر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

ورځ، اونۍ ، میاشت او کال

هدف: زده کوونکي به وکړای شي، ورځ، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ شپې او ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳۶۵ شپې او ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندي تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو ډك كړئ.

مثال:

یوه میاشت __۳۰__ شپې او ورځې ده.

یو کال ______ شپې او ورځې دی.

یوه اونۍ ______ شپې او ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

د کلیزې یا جنتري پېژندنه

هدف: زده کوونکي به کلیزې یا جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

March 2006 April — حمل - وری ۱۳۸۵ — ۱۴۲۷ صفرالمظفر / ربیع الاول

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۴ 24 ۲۳	۳ 23 ۲۲	۲ 22 ۲۱	۱ 21 ۲۰			
ربیع الاول ۱۱ 31	۱۰ 30 ۲۹	۹ 29 ۲۸	۸ 28 ۲۷	۷ 27 ۲۶	۶ 26 ۲۵	۵ 25 ۲۴
۱۸ 7 ۸	۱۷ 6 ۷	۱۶ 5 ۶	۱۵ 4 ۵	۱۴ 3 ۴	۱۳ 2 ۳	۱۲ April ۲
۲۵ 14 ۱۵	۲۴ 13 ۱۴	۲۳ 12 ۱۳	۲۲ 11 ۱۲	۲۱ 10 ۱۱	۲۰ 9 ۱۰	۱۹ 8 ۹
	۳۱ 20 ۲۱	۳۰ 19 ۲۰	۲۹ 18 ۱۹	۲۸ 17 ۱۸	۲۷ 16 ۱۷	۲۶ 15 ۱۶

April 2006 May — ثور - غویی ۱۳۸۵ — ۱۴۲۷ ربیع الاول / ربیع الاخر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۱ 21 ۲۲					۳۱ 21 ۲۲	۳۰ 20 ۲۱
۸ 28 ۲۹	۷ 27 ۲۸	۶ 26 ۲۷	۵ 25 ۲۶	۴ 24 ۲۵	۳ 23 ۲۴	۲ 22 ۲۳
۱۵ 5 ۶	۱۴ 4 ۵	۱۳ 3 ۴	۱۲ 2 ۳	۱۱ May ۲	ربیع الاخر ۱۰ 30	۹ 29 ۳۰
۲۲ 12 ۱۳	۲۱ 11 ۱۲	۲۰ 10 ۱۱	۱۹ 9 ۱۰	۱۸ 8 ۹	۱۷ 7 ۸	۱۶ 6 ۷
۲۹ 19 ۲۰	۲۸ 18 ۱۹	۲۷ 17 ۱۸	۲۶ 16 ۱۷	۲۵ 15 ۱۶	۲۴ 14 ۱۵	۲۳ 13 ۱۴

May 2006 June — جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ — ۱۴۲۷ ربیع الاخر / جمادی االاول

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۵ 26 ۲۷	۴ 25 ۲۶	۳ 24 ۲۵	۲ 23 ۲۴	۱ 22 ۲۳		
۱۲ 2 ۵	۱۱ June ۴	۱۰ 31 ۳	۹ 30 ۲	جمادی الاول ۸ 29	۷ 28 ۲۹	۶ 27 ۲۸
۱۹ 9 ۱۲	۱۸ 8 ۱۱	۱۷ 7 ۱۰	۱۶ 6 ۹	۱۵ 5 ۸	۱۴ 4 ۷	۱۳ 3 ۶
۲۶ 16 ۱۹	۲۵ 15 ۱۸	۲۴ 14 ۱۷	۲۳ 13 ۱۶	۲۲ 12 ۱۵	۲۱ 11 ۱۴	۲۰ 10 ۱۳
		۳۱ 21 ۲۴	۳۰ 20 ۲۳	۲۹ 19 ۲۲	۲۸ 18 ۲۱	۲۷ 17 ۲۰

June 2006 July — سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ — ۱۴۲۷ جمادی االاول / جمادی الاخر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ 23 ۲۶	۱ 22 ۲۵					۳۱ 22 ۲۵
۹ 30 ۳	۸ 29 ۲	۷ 28	۶ 27 ۳۰	۵ 26 ۲۹	۴ 25 ۲۸	۳ 24 ۲۷
۱۶ 7 ۱۰	۱۵ 6 ۹	۱۴ 5 ۸	۱۳ 4 ۷	۱۲ 3 ۶	۱۱ 2 ۵	۱۰ July ۴
۲۳ 14 ۱۷	۲۲ 13 ۱۶	۲۱ 12 ۱۵	۲۰ 11 ۱۴	۱۹ 10 ۱۳	۱۸ 9 ۱۲	۱۷ 8 ۱۱
۳۰ 21 ۲۴	۲۹ 20 ۲۳	۲۸ 19 ۲۲	۲۷ 18 ۲۱	۲۶ 17 ۲۰	۲۵ 16 ۱۹	۲۴ 15 ۱۸

July 2006 August — اسد - زمری ۱۳۸۵ — ۱۴۲۷ جمادی الاخر / رجب المرجب

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۶ 28 ۲	رجب المرجب ۵ 27	۴ 26 ۲۹	۳ 25 ۲۸	۲ 24 ۲۷	۱ 23 ۲۶	
۱۳ 4 ۹	۱۲ 3 ۸	۱۱ 2 ۷	۱۰ August ۶	۹ 31 ۵	۸ 30 ۴	۷ 29 ۳
۲۰ 11 ۱۶	۱۹ 10 ۱۵	۱۸ 9 ۱۴	۱۷ 8 ۱۳	۱۶ 7 ۱۲	۱۵ 6 ۱۱	۱۴ 5 ۱۰
۲۷ 18 ۲۳	۲۶ 17 ۲۲	۲۵ 16 ۲۱	۲۴ 15 ۲۰	۲۳ 14 ۱۹	۲۲ 13 ۱۸	۲۱ 12 ۱۷
			۳۱ 22 ۲۷	۳۰ 21 ۲۶	۲۹ 20 ۲۵	۲۸ 19 ۲۴

August 2006 September — سنبله - وږی ۱۳۸۵ — ۱۴۲۷ رجب المرجب / شعبان المعظم

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۳ 25 ۳۰	۲ 24 ۲۹	۱ 23 ۲۸				
۱۰ September ۷	۹ 31 ۶	۸ 30 ۵	۷ 29 ۴	۶ 28 ۳	۵ 27 ۲	۴ 26
۱۷ 8 ۱۴	۱۶ 7 ۱۳	۱۵ 6 ۱۲	۱۴ 5 ۱۱	۱۳ 4 ۱۰	۱۲ 3 ۹	۱۱ 2 ۸
۲۴ 15 ۲۱	۲۳ 14 ۲۰	۲۲ 13 ۱۹	۲۱ 12 ۱۸	۲۰ 11 ۱۷	۱۹ 10 ۱۶	۱۸ 9 ۱۵
۳۱ 22 ۲۸	۳۰ 21 ۲۷	۲۹ 20 ۲۶	۲۸ 19 ۲۵	۲۷ 18 ۲۴	۲۶ 17 ۲۳	۲۵ 16 ۲۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September 2006 October — شعبان المعظم ۱۴۲۷ رمضان المبارک

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
29 ۷ ۶	28 ۶ ۵	27 ۵ ۴	26 ۴ ۳	25 ۳ ۲	24 ۲ رمضان المبارک	23 ۱ ۲۹
6 ۱۴ ۱۳	5 ۱۳ ۱۲	4 ۱۲ ۱۱	3 ۱۱ ۱۰	2 ۱۰ ۹	October ۹ ۸	30 ۸ ۷
13 ۲۱ ۲۰	12 ۲۰ ۱۹	11 ۱۹ ۱۸	10 ۱۸ ۱۷	9 ۱۷ ۱۶	8 ۱۶ ۱۵	7 ۱۵ ۱۴
20 ۲۸ ۲۷	19 ۲۷ ۲۶	18 ۲۶ ۲۵	17 ۲۵ ۲۴	16 ۲۴ ۲۳	15 ۲۳ ۲۲	14 ۲۲ ۲۱
					22 ۳۰ ۲۹	21 ۲۹ ۲۸

عقرب - لرم ۱۳۸۵

October 2006 November — رمضان المبارک ۱۴۲۷ شوال المکرم

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
27 ۵ ۴	26 ۴ ۳	25 ۳ ۲	24 ۲ شوال المکرم	23 ۱ ۳۰		
3 ۱۲ ۱۱	2 ۱۱ ۱۰	November ۱۰ ۹	31 ۹ ۸	30 ۸ ۷	29 ۷ ۶	28 ۶ ۵
10 ۱۹ ۱۸	9 ۱۸ ۱۷	8 ۱۷ ۱۶	7 ۱۶ ۱۵	6 ۱۵ ۱۴	5 ۱۴ ۱۳	4 ۱۳ ۱۲
17 ۲۶ ۲۵	16 ۲۵ ۲۴	15 ۲۴ ۲۳	14 ۲۳ ۲۲	13 ۲۲ ۲۱	12 ۲۱ ۲۰	11 ۲۰ ۱۹
			21 ۳۰ ۲۹	20 ۲۹ ۲۸	19 ۲۸ ۲۷	18 ۲۷ ۲۶

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November 2006 December — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
24 ۳ ۳	23 ۲ ۲	22 ۱ ذیقعده الحرام				
December ۱۰ ۱۰	30 ۹ ۹	29 ۸ ۸	28 ۷ ۷	27 ۶ ۶	26 ۵ ۵	25 ۴ ۴
8 ۱۷ ۱۷	7 ۱۶ ۱۶	6 ۱۵ ۱۵	5 ۱۴ ۱۴	4 ۱۳ ۱۳	3 ۱۲ ۱۲	2 ۱۱ ۱۱
15 ۲۴ ۲۴	14 ۲۳ ۲۳	13 ۲۲ ۲۲	12 ۲۱ ۲۱	11 ۲۰ ۲۰	10 ۱۹ ۱۹	9 ۱۸ ۱۸
	21 ۳۰ ۳۰	20 ۲۹ ۲۹	19 ۲۸ ۲۸	18 ۲۷ ۲۷	17 ۲۶ ۲۶	16 ۲۵ ۲۵

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ محرم الحرام ۱۴۲۸

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
22 ۱ ذیحجه الحرام						20 ۳۰ محرم الحرام
29 ۸ ۸	28 ۷ ۷	27 ۶ ۶	26 ۵ ۵	25 ۴ ۴	24 ۳ ۳	23 ۲ ۲
5 ۱۵ ۱۵	4 ۱۴ ۱۴	3 ۱۳ ۱۳	2 ۱۲ ۱۲	January ۱۱ ۱۱	31 ۱۰ ۱۰	30 ۹ ۹
12 ۲۲ ۲۲	11 ۲۱ ۲۱	10 ۲۰ ۲۰	9 ۱۹ ۱۹	8 ۱۸ ۱۸	7 ۱۷ ۱۷	6 ۱۶ ۱۶
19 ۲۹ ۲۹	18 ۲۸ ۲۸	17 ۲۷ ۲۷	16 ۲۶ ۲۶	15 ۲۵ ۲۵	14 ۲۴ ۲۴	13 ۲۳ ۲۳

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
26 ۶ ۷	25 ۵ ۶	24 ۴ ۵	23 ۳ ۴	22 ۲ ۳	21 ۱ ۲	
2 ۱۳ ۱۴	February ۱۲ ۱۳	31 ۱۱ ۱۲	30 ۱۰ ۱۱	29 ۹ ۱۰	28 ۸ ۹	27 ۷ ۸
9 ۲۰ ۲۱	8 ۱۹ ۲۰	7 ۱۸ ۱۹	6 ۱۷ ۱۸	5 ۱۶ ۱۷	4 ۱۵ ۱۶	3 ۱۴ ۱۵
16 ۲۷ ۲۸	15 ۲۶ ۲۷	14 ۲۵ ۲۶	13 ۲۴ ۲۵	12 ۲۳ ۲۴	11 ۲۲ ۲۳	10 ۲۱ ۲۲
				19 ۳۰ صفرالمظفر	18 ۲۹ ۳۰	17 ۲۸ ۲۹

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
23 ۴ ۵	22 ۳ ۴	21 ۲ ۳	20 ۱ ۲			
2 ۱۱ ۱۲	March ۱۰ ۱۱	28 ۹ ۱۰	27 ۸ ۹	26 ۷ ۸	25 ۶ ۷	24 ۵ ۶
9 ۱۸ ۱۹	8 ۱۷ ۱۸	7 ۱۶ ۱۷	6 ۱۵ ۱۶	5 ۱۴ ۱۵	4 ۱۳ ۱۴	3 ۱۲ ۱۳
16 ۲۵ ۲۶	15 ۲۴ ۲۵	14 ۲۳ ۲۴	13 ۲۲ ۲۳	12 ۲۱ ۲۲	11 ۲۰ ۲۱	10 ۱۹ ۲۰
			20 ۲۹ ربیع الاول	19 ۲۸ ۲۹	18 ۲۷ ۲۸	17 ۲۶ ۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د چنگاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترې له مخې ډك كړئ.

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲۶ ۲ 23	۲۵ ۱ 22					۲۵ ۳۱ 22
۳ ۹ 30	۲ ۸ 29	۷ 28	۳۰ ۶ 27		۲۸ ۴ 25	۲۷ ۳ 24
۱۰ ۱۶ 7	۹ ۱۵ 6			۶ ۱۲ 3	۵ ۱۱ 2	۴ ۱۰ July
۱۷ ۲۳ 14	۱۶ ۲۲ 13		۱۴ ۲۰ 11	۱۳ ۱۹ 10		
		۲۲ ۲۸ 19	۲۱ ۲۷ 18			۱۸ ۲۴ 15

June July 2006 — سرطان - چنگاښ ۱۳۸۵ — جمادی الاول جمادی الاخر ۱۴۲۷

۲- د جنترې له مخې د كال كومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د كال كومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د كال كومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- په جنترې كې د زمري د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له كومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاريخونه دي؟

۷- د اونۍ ورځې د جنتري له مخې وليکئ.

۸- د کال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنتري له مخې پـه خپلـو کتـابچو کې وليکئ.

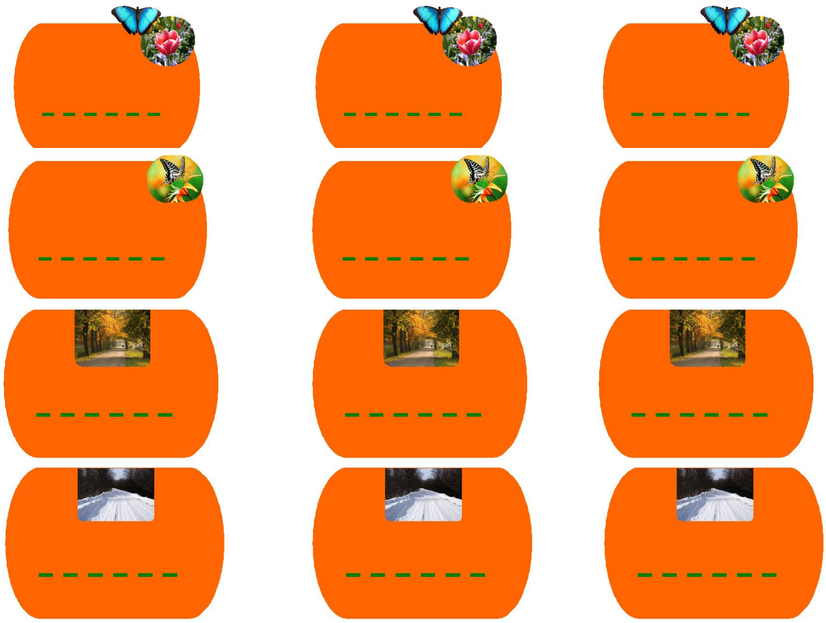

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زيږيدلو، کال، مياشت او ورځ په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

د مایعاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورځني ژوند کې مایعات په لیتر باندې اندازه کیږي.

پوښتنې:

۱. څوک ویلی شي چې تېل په څه شي اندازه کیږي؟
۲. شیدې د څه شي په واسطه اندازه کیږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوی؟

گرانو زده‌کوونکو! که چیرې ځیر شوي یاست د تېلو په گیلنو، په مایع دواگانو، د اوبو په بوشکو او په مایع غوړیو باندې د لیتر کلمه لیکل شوې وي.

نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کیږي، که چیرې ۴ معمولي گیلاسه اوبه په یوه لوښي او یا یوه جك کې واچوو نو تقریباً یو لیتر اوبه کیږي.

تاسو کولای شئ چې ددغه ۴ معمولي گیلاسو اوبو مقدار، د یوه لیتر په توگه ومنئ، دتیلو، شیدو، مایع غوړیو او اوبو په اخیستلو او پلورلو کې د لیتر څخه کار واخلئ دېر تیل پلورونکي سر خلاصی بوتل او یا گیلن په نښه کوي، په پلورلو او اخیستلو کې له هغو څخه د مایعاتو د واحد په توگه کار اخلي.

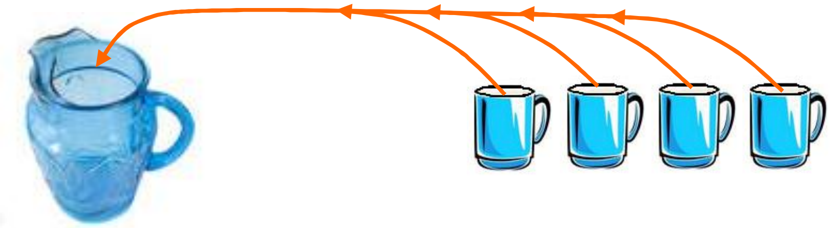

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟
۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟
۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي، د ۵ لیترو تیلو بیه څو افغانۍ کیږي؟
۴- که چیرې د دوو ګیلاسه شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي، یو لیتر شیدې څو افغانۍ کیږي؟
۵- د وه لیتره اوبه څو ګیلاسه کیږي؟
۶- د (اُ،آر،اِس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ، که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ، د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟
۷- د =، > او < نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ.

ب ☐ الف   الف ☐ ت   ب ☐ ت   ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (اُ،آر،اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول، د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست

د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې يو رقمي عددونه په څـو رقمـي عـددونو کـې ضـرب کړي.

گرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې د يو رقمي عددونو ضرب کـول پـه دوه رقمـي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی: د ٦ عدد د عدد د يويزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

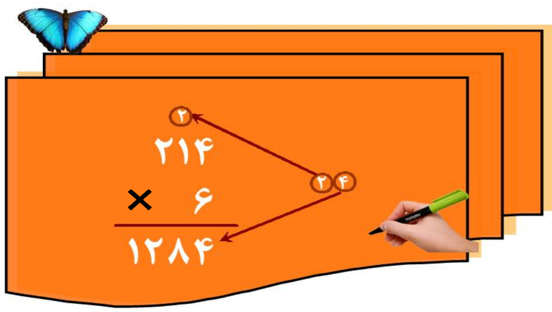

(٦ × ۴=۲۴)

د ۲۴ د عدد د يويز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يـويزو پـه مرتبـه کـې ليکو او د ۲۴ د لسيز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې په سر ليکو.

دويم: د ٦ عدد د عدد د لسيزو په رقم کـې چـې (۱) دی ضـرب کـوواو د ۲ رقـم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع کوو.

(٦ × ۱) +۲=۸

يا ٦ + ۲ = ۸

چې د ۸ عدد حاصل کيږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې يې ليکو.

دريم: د ٦ عدد د عدد په سليزوکې چې ۲ دی ضربوو ۱۲= (۲ × ٦) کيږي د ۱۲ د عـدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم يـې د زريـزو پـه مرتبـه کې ليکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

کورنۍ دنده

د ۷۰۲عدد په ۴ کې ضرب کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۶۵۴	۷۴۵	۳۴۱
× ۷	× ۶	× ۵
☐	☐	☐

۵- له لاندې مثال نه په ګټه اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

مثال:

$$\begin{array}{r} ۳۸۷۲ \\ \times \quad ۸ \\ \hline ۳۰۹۷۶ \end{array}$$

۹۶۰۴	۶۰۰۲	۱۲۸۴
× ۷	× ۸	× ۵
☐	☐	☐

۶- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۳۲	۵۱۴	۱۱۷۸	۷۰۴۳
× ۶	× ۷	× ۵	× ۸
☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۷۴	۶۰۰۲	۹۰۴۴
× ۴	× ۹	× ۸
☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد دیویزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
```

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو، په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو، په نتیجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کیږي چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
+ ۲۳
-----
  ۳٦۸
```

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
   ۲۵        ۱۹        ۱۵
×  ۱۱     ×  ۱۳     ×  ۲۱
-----     -----     -----
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې مثال په نظر کې نیسو.

۴۰ × ۳۰ =?

لومړی حالت:

```
   ۴۰
×  ۳۰
------
   ۰۰
+ ۱۲۰
------
 ۱۲۰۰
```

دویم حالت:

۴۰× ۳۰ =?

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو، یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضربوو یعنې (۴ × ۳=۱۲)

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو، لکه: ۴۰ × ۳۰=۱۲۰۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

```
  ۸۰        ۹۸        ①
× ۷۰      × ۶۰        ۶۳۰
-----     -----     × ۴۰
                    -----
                    ۲۵۲۰۰

  ۳۰۰        ۱۰۰۰
× ۷۰      × ۱۰۰
-----     ------
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

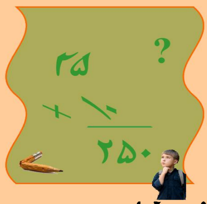

الف: ۳۰ او ۴۰ — ذ: ۱۰ او ۲۰۰

ب: ٦۱ او ۹۰ — ر: ٦۳ او ۱۰۰

د: ٦۰ او ۳۰۰ — ز: ۱۷۲او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د صفرونو په شمیر سره ډک کړئ.

مثال: ۴۲۰۰= [۰] ٦۰×۷

ج: ۴۰۰۰= [ ] ۸ × [ ] ۵

الف: ۴۲۰۰= [ ] ۷۰×٦

د: ۷۳۰۰= ×۷۳ [ ] ۱

ب: ٦۵۰= [ ] ٦۵×۱

هـ: ۲۰۰= [ ] ۴×۵

۳. څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خواته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۵- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او په هغه باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

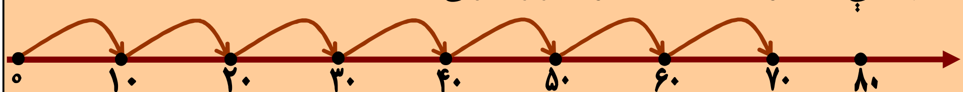

_____ × _____ = _____

ب: لاندې عددونه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۱. لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۱	۶۳	۹۵	۸۰
× ۲۲	× ۳۵	× ۲۷	× ۴۰
☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوڅلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عـددونو کـې ضـرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

$$\begin{array}{r} ٧۶۵ \\ \times\ ۵٨ \\ \hline ۶١٢٠ \\ +\ ٣٨٢۵\ \\ \hline ۴۴٣٧٠ \end{array}$$

مثال: غـواړو چـې د ٧٦٥ عـدد د ۵٨ لـه عـدد سـره ضرب کړو.

لومړی د۵٨ د عـدد د یـویزو رقـم یعنـې ٨ د ٧٦٥ پـه عدد کې ضربوو چې د٦١٢٠ عدد په لاس راځي بیا د ۵٨ د عـدد د لـسیزو رقـم یعنـې ۵ پـه ٧٦٥ عـددکې ضـربوو چـې د ٣٨٢۵ عـدد حاصـلیږي، ددې عـدد د یویز رقم د ٦١٢٠ د عدد د لـسیزو تـر مرتبـې لانـدې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلـي عددونـه یولـه بله سره جمع کوو چې د ۴۴٣٧٠ عدد لاس ته راځي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

٩٠٠ × ٧١	٨۴٠ × ۶٧	٢٠٨ × ٩۶	١٣۶ × ٢٧	۶٠١ × ١۴	٧٢۵ × ٢٠	٩١٠ × ۶٢
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده

٧٢۵ × ٢٠	٩١٠ × ٦٢
☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۷٦۴ × ۷۳	۱۷۳ × ٦۴	۱۰۱ × ۷۳	۹۰۰ × ۱۰
۷۰۴ × ٦۲	۱۰۲ × ۴۴	۱۹۸ × ۸۷	٦۸۷ × ۹۸

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه درجن (۱۲ دانو)

۳. بیه به څو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق منو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۵. شریف د یوې څغاستې په سیالۍ کې ٦۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۶. د یوه قطي ګوګړو بیه یوه افغانۍ ده،د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کیلو ګرامه غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو گرامه بوره مصرف کړي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي، په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

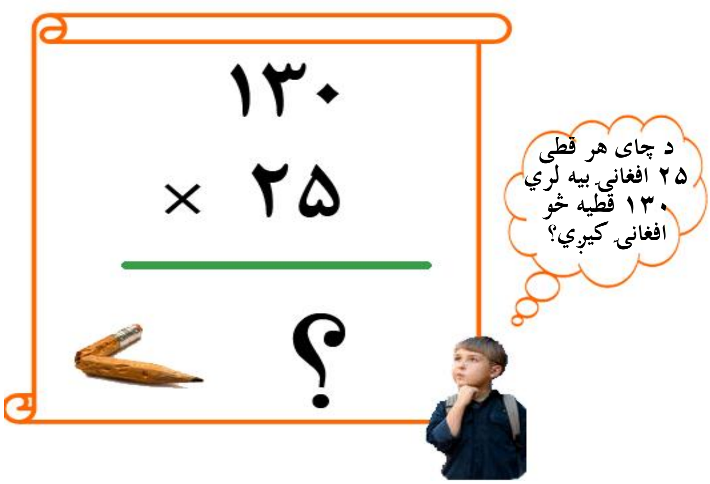

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل

تقسیم

دوه څلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کوونکي به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینۍ ستونزې حل کړي.

فعالیت

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، وړې ډبرې او یا نور محیطي مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲−۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹−۳=۶
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۶−۳=۳

۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د تفریق عملیه څو واري سرته رسول شوې ده؟
- د څو واري ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور واري تفریق شوی او یا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل دی،د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

۱۲÷۳=۴

د تقسیم حاصل ← ۴

مقسوم ← ۱۲

مقسوم علیه ← ۳

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

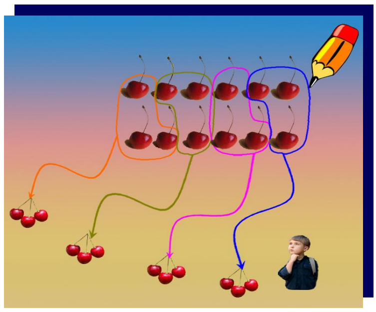

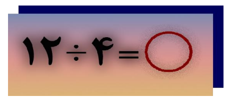

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

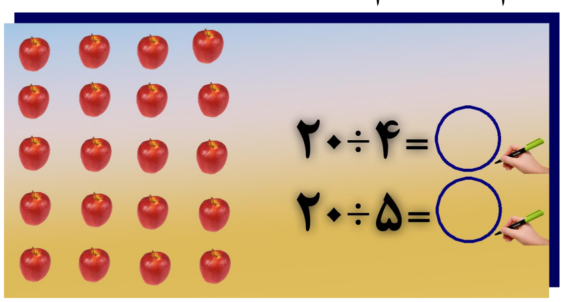

۳. دپورته شکل له حل شوي پوښتنې څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

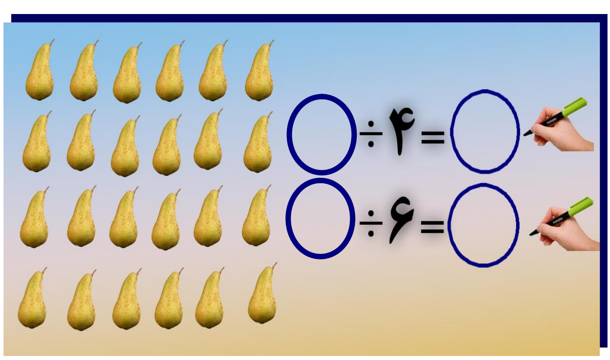

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. د تقسيم د حاصل يا (خارج قسمت) د پيدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفريق عمليه سرته ورسوئ او ځواب يې وليکئ.

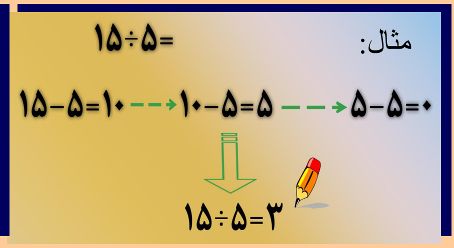

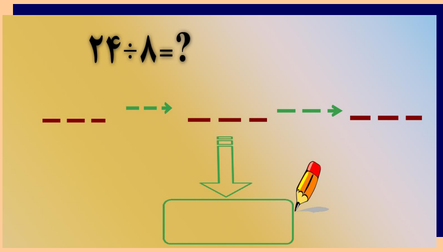

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال په ډول د تفريق عمليې سرته ورسوئ.

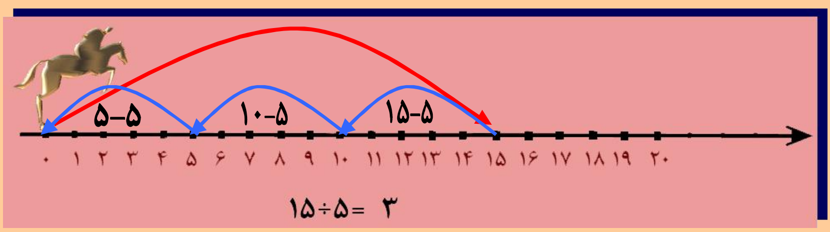

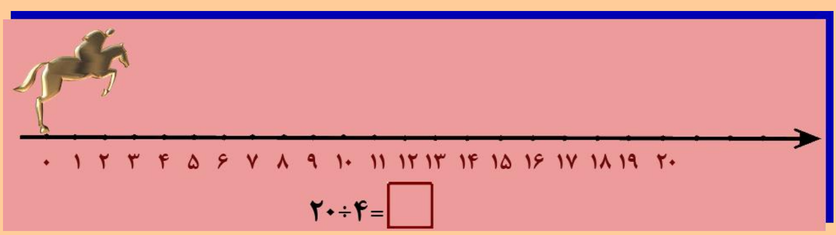

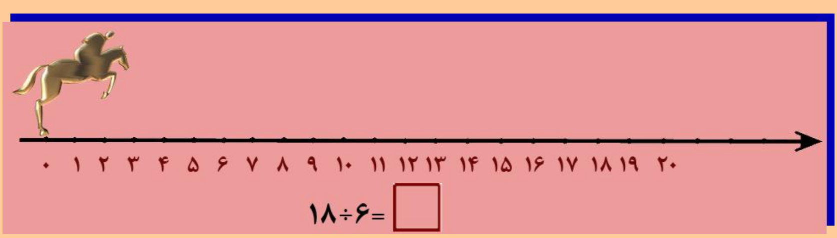

کورنۍ دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۱۶÷۴ افادې د تقسيم حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېڅلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي به وکړای شي دوه رقمي عددونه په يو رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وویشو،لیدل کیږي چې د مقسوم د کیڼې خوا رقم یعنې ۹ د مقسوم علیه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ویشل کیږي چې خارج قسمت یې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کیږي.

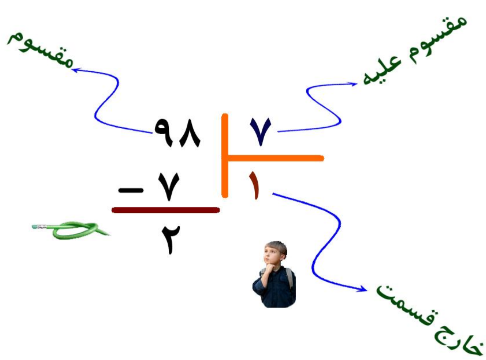

بیا ۸ را کښته کوواو د تفریق د حاصل ښی خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې وویشو د ژبني ضرب څخه په ګټې اخیستنې سره پوهیږو چې.

۲۸ = ۷ × ۴ کیږي.

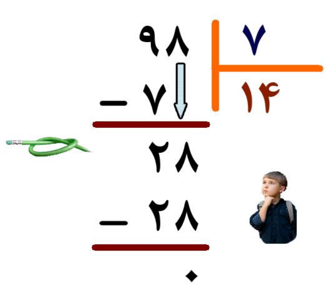

د ۴ عددپه خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې یې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او له ۲۸ څخه یې تفریقوو. په نتیجه کې لیدل کیږي چې د تفریق حاصل یې صفر(پاتې) او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۴۸ عدد په ٦ باندې ویشو، که چیرې د تقسیم د حاصل د پیدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو، لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸

نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

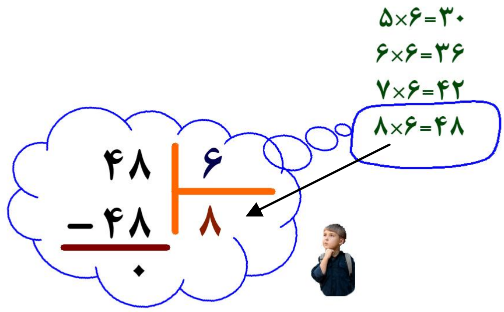

دریم مثال: د لاندې پوښتنو د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

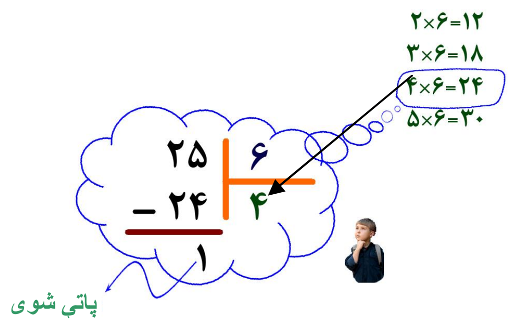

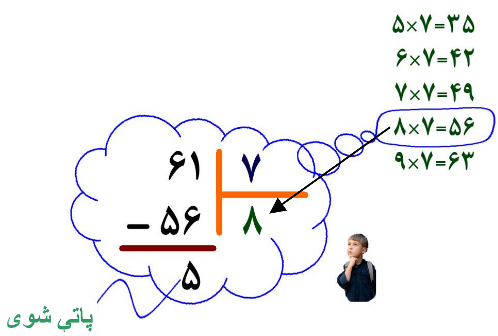

کورنی دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۷۲ | ۹

۶۳ | ۸

۹۴ | ٦

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت پیداکړئ.

۴۹ | ۷	۳٦ | ۸	۲۸ | ۷	۲۲ | ۷
۴٦ | ٦	۳۲ | ۸	۳۴ | ۴	٦۷ | ۸

۲ - لاندې پوښتنې حل کړي.

۷۵ \| ۸ ؟ ○×۸<۷۵

۴۱ \| ۷ ؟ ○×۷<۴۱

۲۸ \| ۳ ؟ ○×۳<۲۸

کورنۍ دنده

کورنۍ دنده: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۵۵ \| ۵ ۹۴ \| ۴ ۴۲ \| ۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کښېنوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کيږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ٦۸ تنو لپاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکی ٦ ټوله کتابچو ته اړتيا ولري، ۵٦ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸٦ کيلو واټه برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټه برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ کې ۸ ګرامه بوره مصرف کړي، نو ۹٦ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کېدلي شي؟

۷- ٦۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټرکې د سړيو شمېر سره مساوي وي، معلوم کړئ چې په هر موټرکې څوتنه ناست دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلویښتم لوست

د درېٖ رقمي عددونو تقسیم په یوه رقمي عدد باندېٖ

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درېٖ رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندي تقسیم کړي.

لومړی مثال: د ٦٩٣ عدد په ٣ باندېٖ ویشو.

حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنې ٦ د ٣ په عدد باندېٖ ویشو چې خارج قسمت یې ٢ کیږي. په خارج قسمت کې لیکو بیا ٢ په ٣ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې د ٦ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.

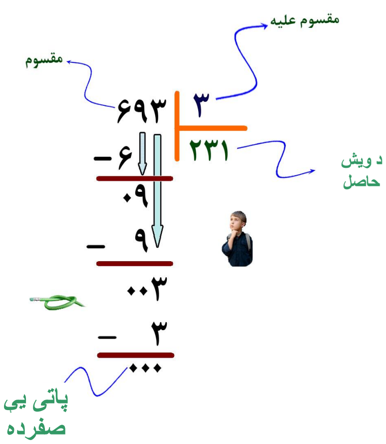

په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو، په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

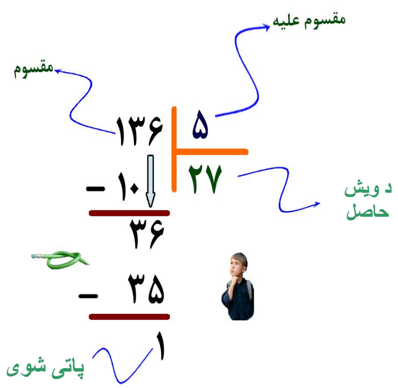

دوهم مثال: د ١٣٦ عدد ، د ٥ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، نو د لسیزو رقم دسلیزو له رقم سره چې ١٣ کیږي، په ٥ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ٢ دی . ٢ په ٥ کې ضربوو، د ضرب حاصل یې له ١٣ څخه تفریقوو چې د تفریق حاصل یې ٣ کیږي، اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ٦ را کښته کوو د٣٦عدد حاصلیږي. هغه په ٥ باندې وېشو چې د وېش حاصل یې ٧ کیږي. د ٧ عدد په ٥ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې له ٣٦ څخه تفریقوو په پای کې لیدل کیږي چې د (١) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت:

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ.

۵۷۴ | ۸
۵٦ | ۷۱
۱۴
_ ۸
٦ پاتې

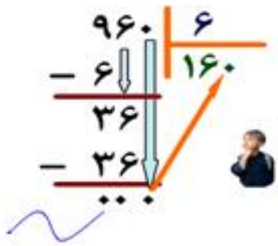

پاتې شوی

پاتې شوی

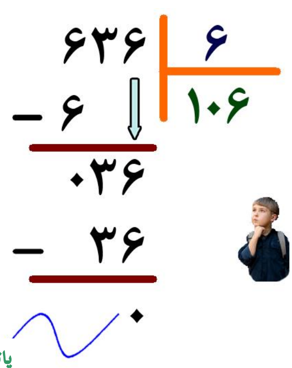

پاتې شوی

څرنگه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنې ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا د مقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

تقسیم کړي.

۴۵۲ | ۳

۲۸۴ | ۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د تقسیم عملیې سرته ورسوئ ؟

۹	۱۷۰	۷	۶۶	۶	۴۱	۵	۸۶۷
۳	۲۸۵	۸	۱٦۸	۱	۳۷۵	۱	۴۲۰
۸	۴۹۸	۷	۱۰۰	۷	۷۰۹	٦	۹٦۰

۲- یوه بزګر ۹۸۰ کیلو ګرامه غنم حاصل واخیست، که چیرې نوموړی بزګر د ورځې ۷ کیلو ګرامه غنم مصرف ولري، معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزګر د څو ورځو له پاره بس دي.

۳- یوه بڼوال ۸۰۱ کیلو ګرامه زردآلو حاصل واخیست، که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو ګرامه صندوقونو کې واچوي، نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوي. د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲	٦۷۳	۳	۱۰۷	۵	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست

د ضرب او تقسیم د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی به وکړای شي چې د ضرب او تقسیم عملیې د یو بل په واسطه وآزمايي.

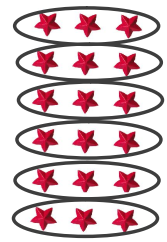

۱۸÷۶=۳

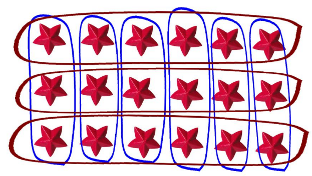

۱۸÷۳=۶

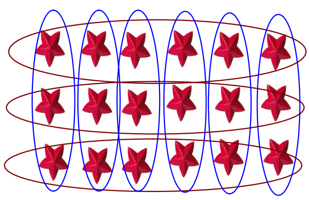

۶×۳=۱۸

د ضرب او تقسیم د آزمویلو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

٥×٦=٣٠

٣٠÷٦=٥

٣٠÷٥=٦

٧×٤=٢٨

٢٨÷٤=٧

٢٨÷٧=٤

١١×٦+٢=?

٦٦+٢=٦٨

٦٨	٦
- ٦	١١
٨	
- ٦	
٢	

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو، که چیرې د ضرب حاصل دضرب په یوه جز باندې و ویشو، د ضرب بل جز لاس ته راځي او همدارنګه، که چیرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره يې جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورني دنده

د ٦ او ٨ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- مثال ته په پاملرنې سره په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

مثال:

۵۴ ÷ ٦ = [۹]	۷۲ ÷ ۹ = [ ]
[۵۴] ÷ ۹ = ٦	۷۲ ÷ ۸ = [ ]
٦ × [۹] = ۵۴	[ ] × ۸ = ۷۲
۳۲ ÷ ۴ = [ ]	۲۱ ÷ ۳ = [ ]
[ ] ÷ ۸ = ۴	[ ] ÷ ۷ = ۳
[ ] × ۸ = ۳۲	۳ × [ ] = ۲۱

۲- تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

۷×۸= [۵٦]	۹×۸= [۷۲]	۹×۷= [٦۳]
۵٦÷۸= [ ]	۷۲÷۸= [ ]	٦۳÷۷= [ ]
۵٦÷۷= [ ]	۷۲÷۹= [ ]	٦۳÷۹= [ ]

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم ، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غور سره وګورئ او تش ځایونه یې ډك كړئ.

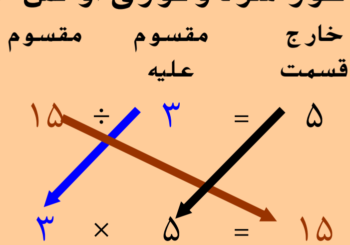

د مقسوم ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چیرې خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ | ۸

۶۴۰ | ۵

۹۷۲ | ۸

۱۰۰ | ۹

۱۰۵ | ۸

۷۰۶ | ۶

۵- د ۵ متره ټوکر بيه ۷۵ افغانۍ ده، د يوه متر ټوکر بيه معلومه کړئ.

۶- که چيرې يو کارګر په مياشت کې ۲۱۰ متره ټوکر وابودي، معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځوکې څومتره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چيرې يو مامور په يوه اونۍ کې ۵۶۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦٠٩ | ٨

٦١١ | ٨

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم فصل
کسر

شپږ ځلویښتم لوست:

هدف: زده کوونکی به $\frac{١}{٢}$ د یوه شي د نیمايي په توګه، $\frac{١}{٣}$ د یوه شي د دریمي برخې په توګه. او $\frac{٢}{٣}$ د یوه شي دوه دریم برخې په توګه وپېژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه منه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومنه نیمایې کړې ده چې په رياضي کې داسې لیکل کیږي: $\frac{١}{٢}$

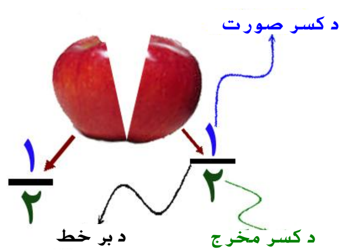

که مونږ یوه منه په درې مساوي برخو وویشو اوله هغې څخه یوه برخه واخلو دریمه برخه داسې ښودل کیږي. $\frac{١}{٣}$

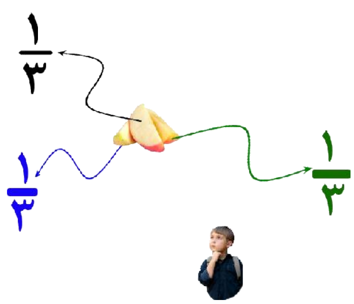

که چیرې د یوې منې له دریو برخو څخه یوه برخه په یوه قاب کې او دوه برخې یې په بل کې کښېږدو داسې لیکو:

الف: $\frac{١}{٣}$ برخه په یوه قاب کې

$\frac{١}{٣}$

ب: $\frac{٢}{٣}$ برخې په بل قاب کې

$\frac{٢}{٣}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوندو کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

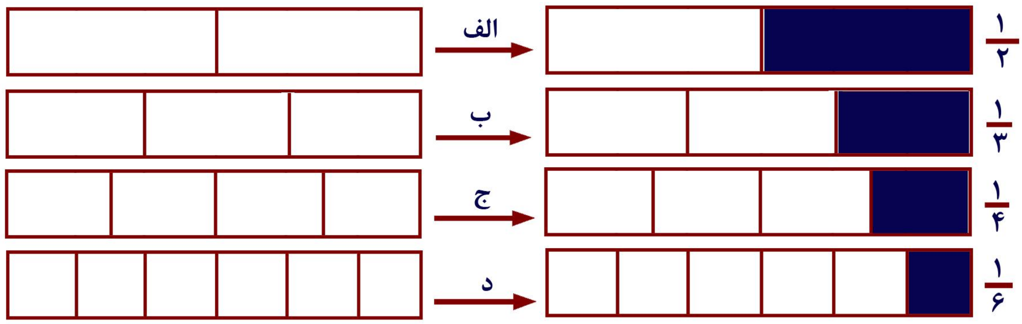

د الف په شکل کې د $\frac{١}{٢}$ کسر ښیي چې د دوو برخو څخه یې یوه برخه یې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{١}{٣}$ کسر ښیي چې له دریو برخو څخه یې یوه برخه یې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{١}{۴}$ کسر ښیي چې له څلورو برخو څخه یې یوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{١}{۶}$ کسر ښیي چې له شپږو برخو څخه یوه برخه جلا شوې ده.

د دې لپاره چې تا سو د یوه کسر د لیکلو سره ښه بلدتیا پیدا کړئ، لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

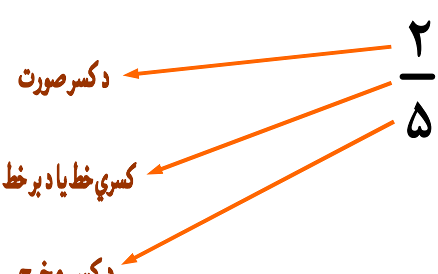

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو او سپينو برخو کسري برخې په خپلو کتابچو کې ښياست او ويې ليکئ.

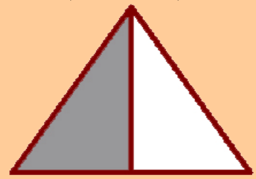

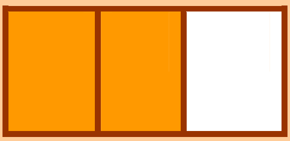

توره ــــــ سپينه ــــــ سپينه ــــــ توره ــــــ

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

مخرج	صورت	کسر
۲	۱	$\frac{۱}{۲}$
		$\frac{۲}{۳}$
		$\frac{۳}{۵}$
		$\frac{۴}{۵}$
		$\frac{۵}{۶}$

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

٤- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

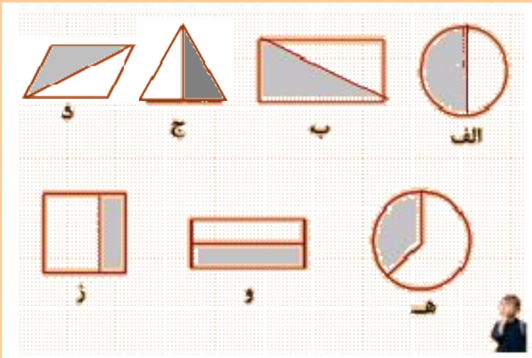

٥- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

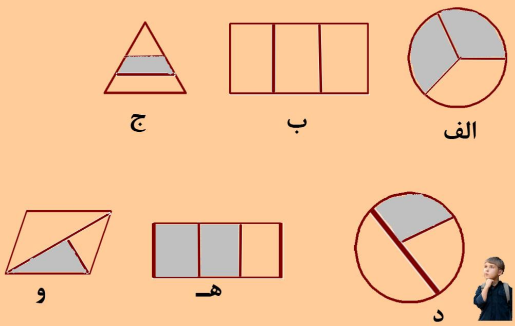

کورنۍ دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو.

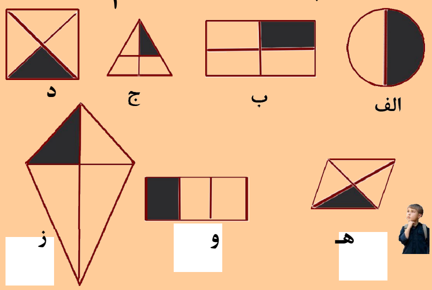

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تشه ځایونو کې ولیکئ.

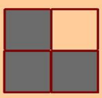

مساوي برخې	څلور
رنګ شوی	$\frac{۳}{۴}$
سپینه	$\frac{۱}{۴}$

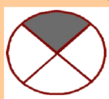

مساوي برخې	
رنګ شوې	
رنګ شوې نه دي	

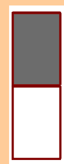

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپینې او رنګه شوې برخې په کسر سره ولیکئ.

الف

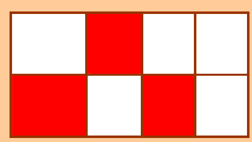

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ب

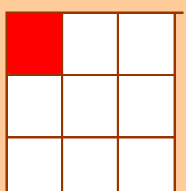

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ج

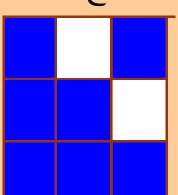

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

٩- لاندې هر يو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نيولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ.

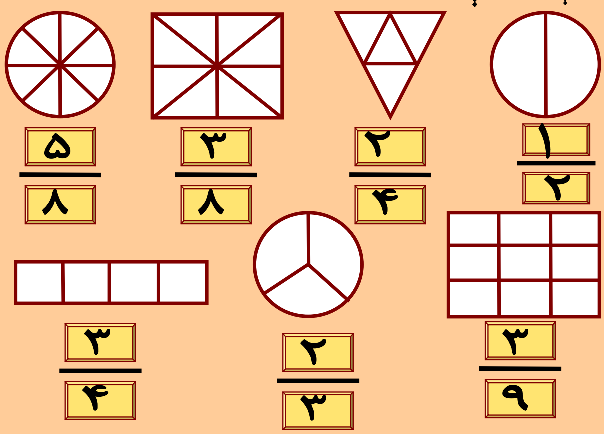

١٠- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کينې خواته او د سپينو برخو کسر ښۍ خواته وليکئ.

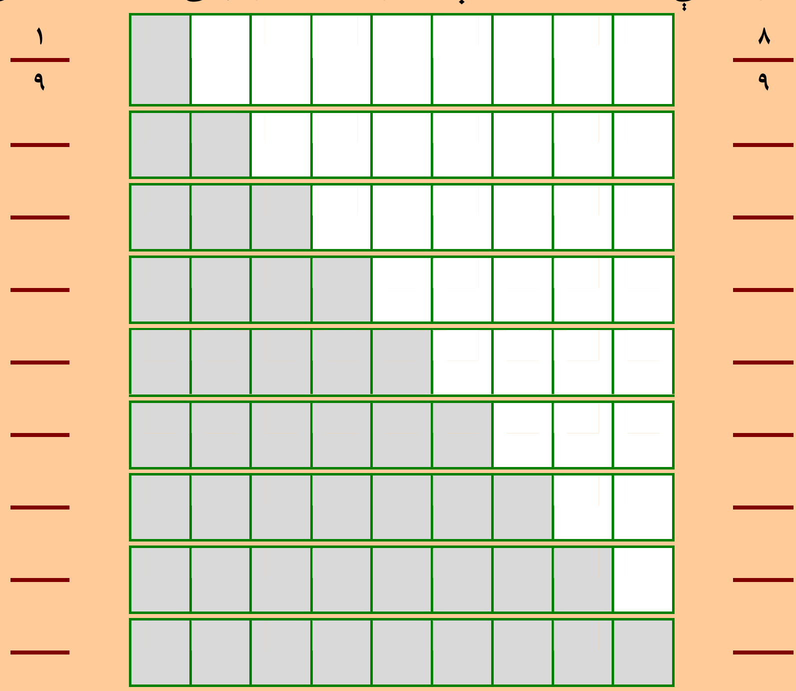

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

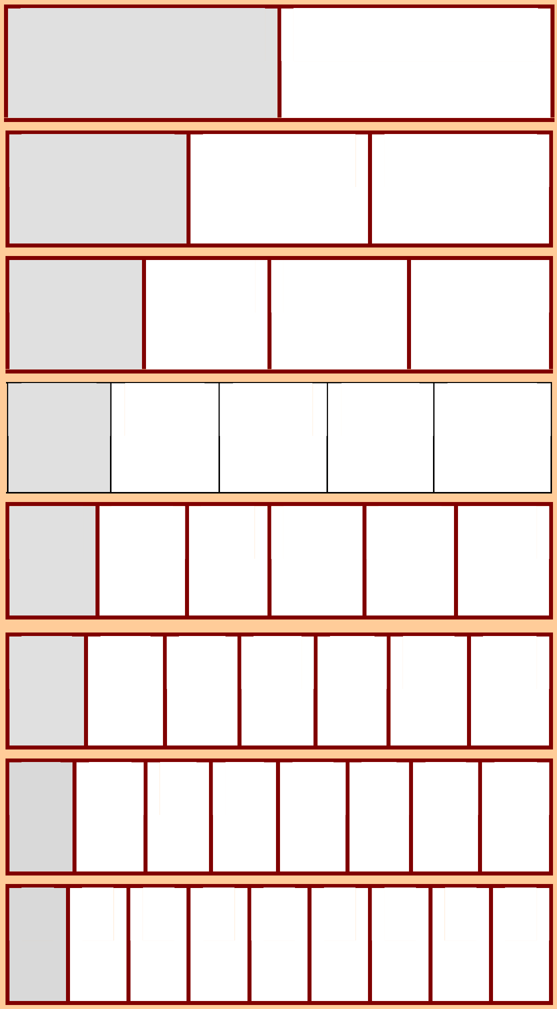

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$	$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$	$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$	$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{٦}$	$\frac{۱}{٦}$
$\frac{٦}{۷}$	$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$	$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$

کورنی دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګولو سره وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{٦}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴-د $\frac{۵}{٦}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست، رنګ شوې او سپینې برخې سره پرتله کړئ او د < ، > او = نښو په واسطه یې وښیاست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښۍ خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کیڼې خواته ولیکئ.

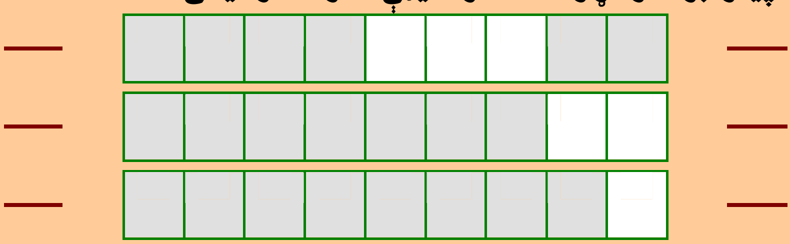

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شویو برخو کسر ښۍ خواته او د سپینو برخو کسر کیڼې خواته ولیکئ او یو له بله سره یې پرتله کړئ .

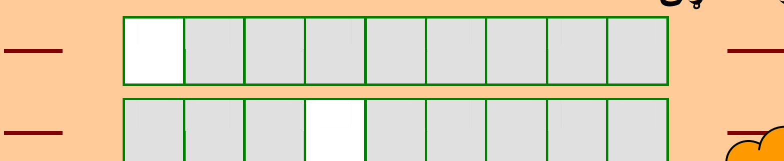

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښۍ خواته ولیکی او پرتله یې کړئ.

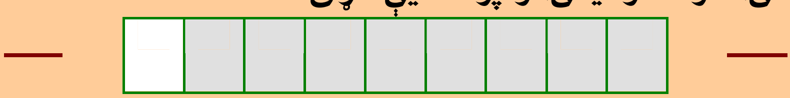

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او وواياست چې څومره برخه يې پاتې ده، په کسر سره يې وښياست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې يې تورې کړې، څومه برخه يې سپينه پاتې ده؟ د رسم په واسطه يې وښياست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپينو برخو کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ.

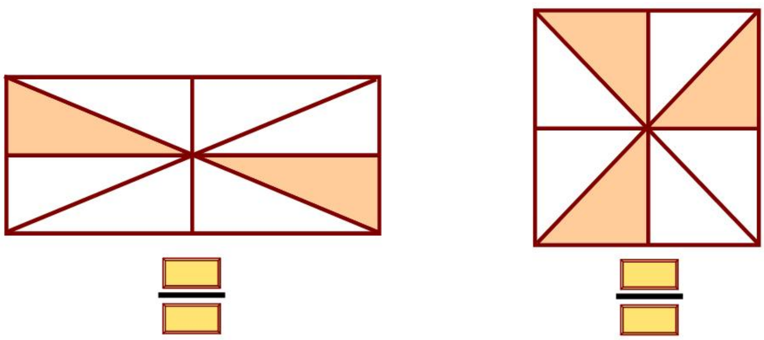

۴- یو لیتر اوبه څو ګيلاسه کېږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه يي توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن اوبو څخه یو لیتر اوبه څرنګه جلا کوئ؟

۷- د >، < او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف: ۵۰۰ ګرامه ☐ ۲ کیلو ګرامه

ب: ۳ کیلو ګرامه ☐ ۳۰۰ ګرامه

ج: ۷۵۰ ګرامه ☐ نیم کیلو ګرامه

د: ۲۵۰ ګرامه ☐ ۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنۍ دنده

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی يې ٦ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي، بیا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یوتن آشپز ۷۵۰ گرامه وریژې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هغو څخه پخې کړي معلومې کړئ چې څو گرامه وریژې یې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکي یو کیلو گرام خمیره درلوده چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ چې په دریو ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریژې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا واخیستل. د ټولو شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي، ځوابونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت ☐

ب: د وره لوړوالی ☐

ج: اوبه ☐

د: بوره ☐

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو اوبو ځای ولري، معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځاییږي؟

۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښیاست.

الف: له ۹ سانتي مترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري خوړو لپاره ۳ منو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو قابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده له ۳ کلو وروسته د هغې عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي، د هغه د یوې کال او یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library